

ПУ-ТУ

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ТИЖНЕВИЙ ЖУРНАЛ

Христос Воскрес!

УКРАЇНСЬКИЙ
№ 1561

Ціна 4,00 н.м.

13 квітня 1947 р

№ 5-6

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

ВОСКРЕСІННЯ	Стор. 3
НА ВЕЛИКДЕНЬ — О-л	4
ВЕЛИКОДНЯ БАЛЯДА — Л. Полтава	5
ПИСАНКИ — О. Степовий	5
ЦЕРКВА РІЗДВА У КИЄВІ — О. П.	5
ПОХОДЖЕННЯ ВЕЛИКОДНИХ СЛІВ — Д-р Я. Р.	6
ПРОВІДИ — О. Степовий	6
З МОЛИТОВ ТВОРЧОЇ ЛЮДИНИ — В. Янів	7
МІСТО ПРОЦІ І МІСТЕРІЙ — А. Чага	7
ЧИ БУДЕ АМЕРИКАНСЬКА КО- МУНІСТИЧНА ПАРТІЯ ПОСТА- ВЛЕНА ПОЗА ЗАКОНОМ	8
ІНЖЕНЕР МАРЧЕНКО — Фанта- стична повість (продовження) — М. Бондаренко	9
КАНАДА — ЩАСЛИВА КРАЇНА — Ж. Дюфур	12
ВОДНІ БАГАТСТВА УКРАЇНИ — В. Василько	16
КНИЖКА ПРО ШПИГУНСЬКУ АФЕРУ	18
КЕРМІЗЕН КРАДЕ САМОЦВІТИ — Дж. Керш	19
АМЕРИКАНСЬКА АРХІТЕКТУРА НА НОВИХ ШЛЯХАХ	20
НАШИМ ДІТЯМ (вірші, оповідання)	21
ШЕВЧЕНКО СЕРЕД ДІТЕЙ — Д. Чуб	21
НІМЕЦЬКІ СВЯТА — Н. Г.	22
СВІТОВИЙ АВТОРИНОК	22
УСМІШКИ. ЗАДАЧІ	23

На обкладинці: мал. В. ШАТАЛОВА.

*

«Пу-Гу» виходить щотижня.

Ціна окремого числа 2 н.м. 50 пф.

Індивідуальна передплата — 10 н.м. місячно.

Видавець і головний редактор —
ВОЛ. ЧАРНЕЦЬКИЙ.

*

Адреса редакції та видавництва:

Augsburg, Bismarckstraße 13 II
Verlag „Pu-Hu“.

*

Published under D. P. Publications

License US-E-4,

OMGB. Information Control Division.

*

Druck: H. Mühlberger, Augsburg. — 4. 47.

Московська конференція. Англійський міністр закордонних справ **ЕРНЕСТ БЕВІН** заходить до будинку авіаційної промисловости, де відбувається засідання московської конференції. (Фото ДЕНА)

Московська конференція. Французький міністр закордонних справ **ЖОРЖ БІДО** з дружиною йде до будинку авіаційної промисловости на засідання конференції міністрів. (Фото ДЕНА)

Керівник антарктичної експедиції США, віцеадмірал **РІЧАРД Е. БІРД** скидає прапори на південний бігун. Картон в його руці містить прапори держав членів ОН. (Фото А. Р.)

Японська імператриця **НАГАКО** та імператор **ХІРОХІТО** відвідали будинок лісівництва в Японії. Вони оглянули окремі продукти лісівництва. (Фото ДЕНА)

Вуле, маленький доплив Шпре, залив берлінське передмістя Кавльсдорф. На фото ліворуч двоє мешканців Кавльсдорфу будують місток; праворуч два юнаки плывуть до школи в ночвах. (Фото А. Р.)

ВОСКРЕСІННЯ

Великодня ніч... Зорі мерехтять в височині... Ті зорі, що привели волхвів на поклон до колиски народженого Богочоловіка. У цю ніч Його тіло мертво, розп'яте на хресті під зойки й галас розгойданої людської юрби. Усі відсахнулись від Ісуса Христа. Розпач і страх охопив слабкодушних і маловірів.

І тільки міцні серцем і духом учні Ісуса Христа та невеликий гурток Його друзів, усі ті, що їх серця палають негасимою новою вірою, переконані у невмирущості Христа-Бога і Чоловіка і вірують в Його Воскресіння.

І Воскресіння прийшло. На третій день Життя перемогло смерть, Віра — зневір'я, смуток обернувся на радість. Воскресіння Ісуса Христа прийшло в сяйві світла нового дня, що повстав над нашим світом і триває ось уже два тисячеліття.

Люди нашої планети святкують Христове Воскресіння як свято здійснення своїх найсвятіших бажань і прагнень, як свято перемоги усього світлого радісного й житте-

вого. Люди однаково радіють цьому дневі і в часи свого лихоліття, і за найбільших падінь. Коли розпач і смуток охоплюють окремих людей та цілі нації й держави — свято Воскресіння запалює й наснажує їх надіями на прийдешні кращі часи. В часи піднесення, у день Воскресіння радість повноцінного життя зливається з радістю перемоги найбільш універсальної ідеї людства, висловленої у віруваннях у Бога і Христа.

Український народ за тисячеліття свого історичного життя, як і інші, усі без винят-

**З ДНЕМ ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ
ВІТАЄМО СПІВРОБІТНИКІВ, АВТОРІВ,
НАШИХ ЧИТАЧІВ І ВСЕ УКРАЇНСЬКЕ
ГРОМАДЯНСТВО І БАЖАЄМО ВЕСЕЛИХ
СВЯТ.**

РЕДАКЦІЯ ЖУРНАЛА «ПУ-ГУ»

ку народи світу, знав і свої кращі часи піднесення й радощів, і часи свого падіння й нещастя, коли довгими роками, десятиліттями, віками в глибині своєї народньої душі нагромаджував нові сили, своєю енергією і волею готував кращі дні. Ми знаємо сповнені безмежної радості, завзяття й веселощів великодні святкові звичаї часів Київської держави, коли наш народ вільно і незалежно йшов своїм власним шляхом по великих безмежних просторах усесвітньої історії. Ми згадуємо соняшну життєрадісність, оптимізм і веселощі наших недавніх предків — запорожців і їхні великодні святкування, сповнені почуття гідності власного повноцінного життя, вільної творчості, розуміння мети й свого становища, свєртого на власні сили й могутність.

І ми знаємо сумні часи татарського лихоліття, часи польського підбою й часи, чи не найстрашніші, мабуть, у всій нашій історії, — московської неволі — білої чи червоної, однаково. Але ми знаємо, що наш народ і в ці страшні часи завжди зустрічав Великодне

НА ВЕЛИКДЕНЬ

свято з християнською радістю і певністю того, що часи лихоліття, які б вони не були тяжкі, минуть і що прийде наше Воскресіння.

Цьогорічне Христове Воскресіння українська нація і ми, що тут на чужині становимо частину нашого народу, частину його найбільш активних і непримиренних кадрів, зустрічаємо в тяжких умовах підневільного злиденного життя та цілковитої непевності завтрашнього дня і долі кожного з нас. В ці часи великої світової хуртовини людство виразно й недвозначно займає позиції на двох різних боках барикад. На одному боці всі ті, хто за волю й демократію, за людські права й вільне життя людини й народів. По другому — ті, хто змагає до тоталітарних режимів, знущання з людини й національного гноблення багатьох народів, усі ті, що прагнуть свій тоталітарно-деспотичний режим поширити на весь світ.

Цьогорічне Христове Воскресіння зустрічаємо в умовах, коли наша Батьківщина зруйнована й спалена, може, не менш, як після татарської неволі, а наші люди, близькі й рідні, живуть у скруті, що межує з небезпекою для дальшого фізичного існування. Страшна примара нового, може, ще страшнішого 1933 року нависла над родючими степами і нашими промисловими й науковими центрами, оберненими на пустелю й руїни. Ми чуємо луну пострілів і зойки запеклої боротьби, що вже кілька років проводить героїчна УПА на рідних теренах, несучи в своєму серці святі ідеї Воскресіння українському народу і його прагнення до вільного й самостійного життя.

Ми переконуємося, навіть з потойбічної преси, з отих повідомлень про всілякі «чистки» й «ухили», про ту безупинну потаємну працю народу, що поволі, але незмінно розмиває й підмінує усі фортеці окупанта на його «командних висотах» — у сільському господарстві, у промислі, на літературному, культурному й ідеологічному фронтах. Скрізь там працюють українські люди для нашого українського воскресіння. І ми віримо в конечність нашого майбутнього і нашого воскресіння так само пристрасно й побожно, як і зустрічаємо святі для нас дні Христового Воскресіння.

Ми знаємо, що кожна хвилина, яка проминає, кожна година і кожний рік неухильно й неминуче наближає нас до цього радісного бажаного Дня. Час, хоч який він нині важкий для нас, цей час — наш спільник. Для цього працюють мільйони наших людей.

І тому з глибокою вірою в наше національне Воскресіння, в наше майбутнє ми й сьогодні з чистим серцем і відкритою душею, споглядаючи наслідки нашої праці і тут на еміграції, і там, на рідній землі, — ми всі з вірою й надією, як християни промовляємо пророчисті святі слова:

— ХРИСТОС ВОСКРЕС!

— ВОЇСТИНУ ВОСКРЕС!

Вол. Чарнецький.

Дубів хутір стояв зараз за селом. З села добивались до хутора дзвони, і шпиль дзвіниці золотився на сонці.

Урочисто вертались додому: Дуб з матір'ю й з жінкою, Оріся — їх донька, троє менших за Орісю. Старший Лаврін волочив ниву, а ще старший був далеко, в самому Петербурзі в ляйбгвардії.

— Ні прясти, ні шити в страсну п'ятницю не можна, — зупинила бабуся Орісю, — торкнувшись її білої руки своєю восковою маленькою.

— Та коли ж гудзик одірвався, — безвладно зітхнула Оріся й побожно відклала голку й нитки. — Великий гріх також рубати дрова, — вела своєї бабуся, пораючись у хаті, — будь що тесати...

Сіли кругом столу. Сонце звернуло на полудень. Їли всі охоче — це ж уперше сьогодні аж після плащаниці сіли до їди. В цей день немає ні снідання, ні обіду, ні вечері. Мов би «неофіційно», можна перекусити, а снідати чи обідати — гріх. І не кажуть «обідати», а лише «щось із'їсти». Їли квашену капусту, хліб з часником, печену картоплю з сіллю. Малі сьогодні не бігали, не пустували, слухняно ловили кожен наказовий натяк батьків, угадували наміри, ретельно допомагали.

В суботу вранці Дуб вимітав подвір'я, готував на свято кращий корм худобі. Невістка з свекрухою мовчки порались коло пасок. Увечері проглянуло до хати свято: білою скатертиною на столі, новими застільками на лавах, ароматами від пасок, білих калачів, паляниць високих.

Вечір. Стара Дубиха ліпить до ікон свічі, світить лямпадку. А потім розповідає, оточена внуками, немов у вінку.

— А коли понесуть плащаницю, — каже вона, — Тоді янголи підіймуть Христа Спасителя з гробу, а святі зійдуть з образів і будуть христосатись.

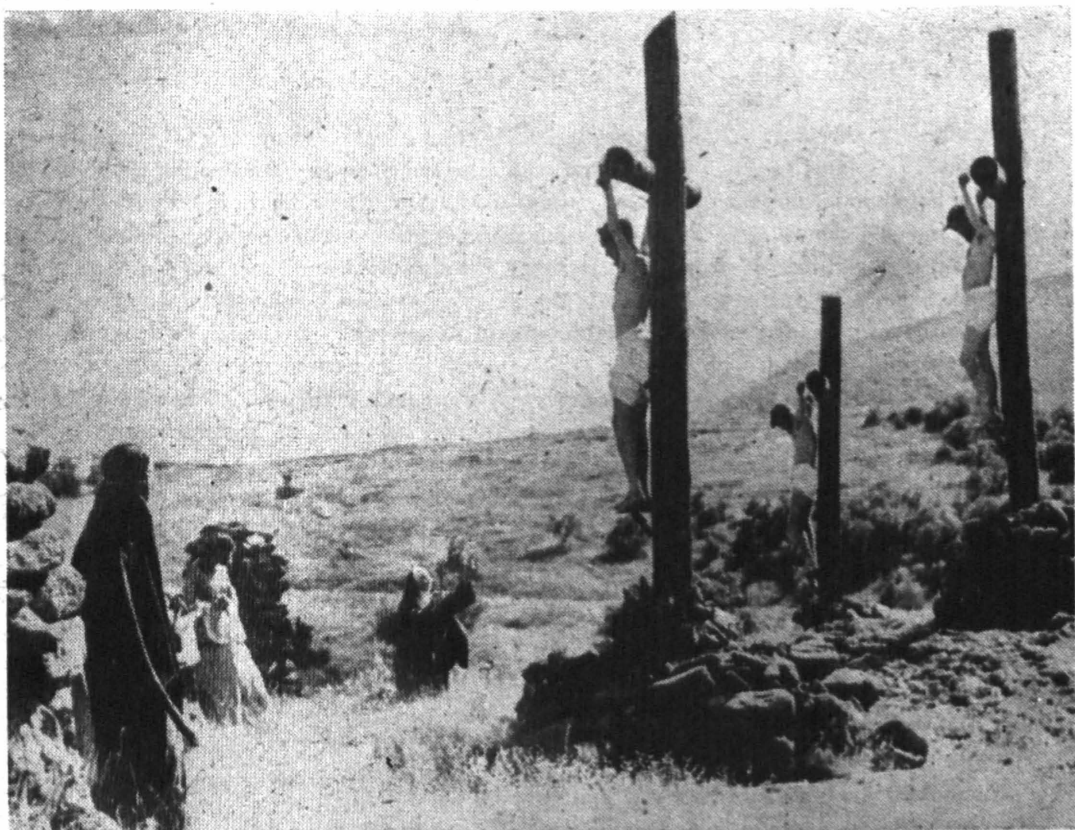
Діти світили блискучими очима, водили ними від бабусиних уст до христового роз-

п'яття, страждали з Христом на хресті й раділи в надії на його воскресіння. А бабуся розповідала про спасіння, про перемогу добра над злом, правди над кривдою. Мати й Оріся мили руки, одягали святкове убрання, вкладали у великий кошик велику рум'яноголову паску, сало, шинку, крашанки, воскову свічку, вузличок соли на посвячене.

Вже зовсім темно. Всі нетерпеливились. Їхати б, але нема Лавріна. Доведеться їхати кіньми, а не хотілось. Хотілось Дубові поїхати волами, як їздив колись його батько. Щось привабне, певне, стає, рідне, в тих образах минулого. Але не діждались Лавріна. Запріг Дуб коні, поклав на бричку багато сіна, застелив килимом, поставив у передок кошика з паскою; поруч сіла жінка, позаді Оріся, від'їхали до церкви.

А Лаврін з парубками порались аж у лісі. Випрягли воли біля лісу, прив'язали їх до розвори, а сами в ліс. Нелегко відшукати того сухого дуба, що не дав листу ще минулого літа. Ще восени назвали його парубки «лелешним дубом». Тепер його спиляли, порубали, зносили на воза. Як добре стемніло, рушили до села. Завидна в'їжджати в село з «лелешним дубом» «не годиться». Була повна ніч, коли хлопці в'їхали в село. Воли спритно скрутули були до хутора, та Лаврін погнав їх до села. Вів селом за налігача, а хлопці шастали по дворах. Ось один виніс із одного двору, оббігаючи поза повіткою, старе жлукто й скинув на воза. З іншого двору перекинули через тин стару поламану драбину.

— Давай, давай, — крадькома перегукувались від воза. Суха? — питали, — годиться на підпал? Віз посувався. Наближалась найвідповідальніша мить: годилось поїхати повз попівський двір і достати щонебудь сухеньке на підпал. Поцятило: суха, поламана скринька валялась у дворі в панотця. В одну мить була вже на возі. Але хлопцям усе ще мало. Вони розтягли ще старі ворота

Мешканці міста Лявтона в Оклагомі (США) влаштували в цьому році 22-й раз виставу, що складається з 66 сцен біблійної історії. На фото проба сцени розп'яття. (Фото А. Р.)

на попівським току. Так годилось. Тепер усе це разом з порубаним сухим гіллям із дуба хлопці виклали далеко за церквою на майдані на одну велику купу. Тут одні почали терти сухим щаблем із драбини об сухе жлукто — добували «живого вогню» (інакше запалювати — гріх). Інші примуцували ланцюгами до дубової колоди коліно залізної труби, насипали в неї пороху, загатили ганчіряну кулю — спорудили козацьку гармату. Як зайнялося від живого вогню клоччя, як кинуло вгору золоті іскри багаття, збіглися хлопці, дівчата. Жарти, сміх. Але не співи, не танці. Лиш лагідність, скромність, тепло тихої радости. Як ударили дзвони, була північ. З неголосними зойками кинулись від багаття дівчата, за ними хлопці. Смолоскип догоряв до гармат. У церкві гримнуло «Христос Воскрес». Гармата ствердила істинну громовим ударом. Усі пішли до церкви. Вогнище, що його несвідомо палили на пошану стародавнього бога кохання й краси Леля, самітньо погасало.

Різними дорогами, хто пішки, хто на возі, але всі вже дома. Всі в хаті, лиш батько не ввійшов. Обходив загін, стайню, кошару. Ось він скинув шапку перед тільною телицею. Поклав їй на спину свяченого: «Який цей дар красний, щоб тобі Бог послав такі телята красні». Умочив у свячену сіль кусочок паски, подав телиці: «Щоб була така весела, як цей день божий, здорова, як цей хліб святий, чиста, як ця сіль свячена.» З цим обійшов усю свою худобу. Переступив поріг у хату, скинув шапку, перехрестився: «Христос воскрес». — «Воістину воскрес», — відповіла вся родина. А діти дивились, мов уперше бачили батька. Вся хата, всі родичі змінилися у цей ранок.

А на лаві вже велика череп'яна миска з водою, у воді три крашанки. З цієї миски всі вмиваються. Стають на коліна, моляться. На вікні кадить кадильниця. Біля вікон горять запашині воскові свічі. По молитві батько підняв паску й опустив її на голову Ориси: «Щоб у людей ти була така велична, як ця паска пшенична».

— Сідаймо, — тихо, лагідно й побожно вимовила бабуся. І всі скинули очима на стіл. Там височіла рум'яноголова паска, обкладена червоними крашанками, на тарілках ковбаса, сало, в глибокій мисці холодець, у другій білий молочний кисіль. На тарілці, що обросла молодими зеленими вівсяними врунами, як зірки, виглядали мережані писанки.

Батько покрав ножем свячену крашанку, підніс на кінчику ножа кожному такий кусочок, примовляв: «Дай, Боже, дочекати й на той рік до великодніх свят живими й здоровими.»

Та нараз, мов сокіл, у хату влітає ясный тужливий голос:

«Іване мій, дорогий Іване!

Та ти ж між нами того Великодня був,

Та ти ж нам паску — дари покрав,

Та ти ж і до церкви відносив . . .

А тепер ми без тебе і їсти не можемо,

Іване мій, Іване, — затушила Дубиха.»

Так годилось. Син у москалях — то майже трагедія в українській родині.

— Орісю! Ти так спішиш, мов на весілля, — впинила Орісю бабуся. Оріся й справді поспішала. Ніхто про це не знає. Їм добре не спішити. Але вона мусить... От — от уже й сонце зійде. А треба, щоб не зійшло. Щоб до сходу... І вона таки встигла. Хутенько з хати, через тік, егала в саду під розквітлою грушею. Обличчям до сонцесходу. Чекає. А небо червоніє, немов його хтось розпікає. Ось воно не витримає, скрикне, трісне... Але не скрикнуло, не тріснуло, (Закінчення на стор. 6)

ВЕЛИКОДНЯ БАЛЯДА

Підвели до стіни.

Аж здригнулась стіна.

Так далеко десь друзі, а близько — «плі!»

Партизан посміхнувся: смерть не страшна,

Коли в серцеві — б'ється серце землі.

Лиш схотілось відкинути пасмо густе

Із чола, як подруга робила колись. —

І не встиг:

Вільне небо і скований степ,

І земля з його тілом — навіки сплелись...

Може, прийдуть легенди, може, — казки,

Може, — книги про смерть, кращу ясных

зірниць, —

Та сховала в собі великодню блакить

Таєницю, найбільшу з усіх таємниць:

В ніч таку великодню умерти дано

Не усім, не усім!

Лиш тому, хто не зблід,

Хто вмирає, щоб гордо воскреснути знов

У безсмертному серці, що зветься — нарід!

Леонід Полтава

1947.

Писанки

В Україні селяни розповідають багато легенд про походження звичаю розписувати й красити яйця.

На Київщині кажуть, що колись Ісус Христос ходив з Петром по всіх землях та людей навчав. Якось на весні вони проходили через одне село, а там жиди були; побачили Христа та й ну на нього грудками та каміннями шпурляли.

Як торкнеться камінь Ісусового одягу — зробиться писанка, а як грудка — крашанка. Святий Петро позбирав усе те собі до кишені, а пізніше людям роздав. З тих пір і пішов звичай писати писанки та красити яйця.

На Уманщині розповідають, що деякі недовірки, коли Христос ішов на страждання, спокушали його. Наберуть у пелену камінців та й питають його, що вони в пелені ховають, а Христос їм каже:

— Крашене та писане!

Вони відкривають пелену, щоб посміятися з нього, а там крашанки та писанки. Так і пішов відтоді звичай писати та красити яйця.

На Поділлі писанки пишуть після хрестопоклінної неділі, цебто, коли на церкву виносять хрест. На сорок святих треба виписати сорок клинків, а на Вербній та на Благовіщення з писанками нічого не можна робити. Щоб писанки довго зберігалися, їх варять у чистий четвер; при розписуванні їх не можна класти в пазуху.

На Полтавщині кажуть, що писанки писала мати Божа ще тоді, як Ісус маленький був. Дитина дуже тішилася тією забавою.

На Гуцульщині поширена легенда, що десь далеко в горах, до високої стрімкої скелі залізними ланцюгами прикутий могутній і страшний нехрист.

Він має дванадцять посланців, що ходять поміж людьми й придивляються до їх життя, а потім про все, що побачать чи почують, розповідають прикованому нехристові.

Коли посланці кажуть йому, що люди живуть бідно, сваряться поміж собою і не задоволені життям, нехрист радіє, сміється, і ланцюги його слабнуть. Якщо посланці кажуть йому, що між людьми згода й добро, нехрист сердиться, насуплює брови, і ланцюги тісніше стискають приковане тіло.

Церква Різдва у Києві

В 1810—1814 рр. в Києві на Олександрівській вулиці була збудована за проектом архітекта Меленського мурована церква в стилі українського ампіру.

Ця церква тісно зв'язана з пам'яттю про Т. Г. Шевченка. В ній короткочасно спочивало тіло поета на його останньому земному шляху з далекого Петербургу до Канева.

Коли труну з останками нашого великого поета везли через ланцюговий міст на Дніпрі, а потім по узбережному шосе до Києва, генерал-губернатор Васильчиков та митрополит Ісидор, щоб не допустити похоронної процесії до міста й запобігти «волненіям» та політичним демонстраціям, наказали поставити труну в найближчій до Дніпра, церкві Різдва. Так боялись москалі навіть мертвого Шевченка. Мабуть, пізно похопились вони, не зауваживши вчасно примування процесії до Києва, і не встигли заборонити взагалі везти труну до столиці України.

7-го травня 1861 р. в цій церкві була відправлена панахида. Багатотисячний натовп киян, що не міг уміститись не тільки в церкві, а й навколо неї, заповнив прилеглі до церкви вулиці. Жандармерія й поліція, що, очевидно, зібралась тут великими відділами, була розгублена і не могла дати собі ради з натовпом киян, що прийшли віддати останню пошану останкам поета.

Адміністрація міста суворо заборонила проголошувати будьякі промови, на труну був покладений тільки терновий вінок і знову понесли її тим же шляхом — узбережним шосе до ланцюгового мосту на пароплав, що відпливав до Канева.

Нові нападки московських вандалів в 1934 р. зруйнували, як і безліч інших пам'яток української архітектури, також і церкву Різдва, що була короткочасним притулком останків Шевченка в Києві. О. П.

А найстрашніша для нехриста вістка про те, що люди пишуть писанки. Він тоді ричить, як звір, рветься з усієї сили, б'є головою об скелю, і ланцюги глибоко впиваються в його тіло.

Друга гуцульська легенда каже про те, що писанки писала Матір Божа і дарувала їх Пилатові, щоб той змілювався над її сином.

Коли Божа Мати писала писанки, то плакала, і сльози її капали на яйця. Тому тепер, коли гуцули пишуть писанки, вони вимальовують такі плями, що нагадують сльози. О. Степовий

(Закінчення)

лиш побіліло від сильного жару, і викотилось велетенське коло — само сонце. Миттю склала Орися руки, мов перед Богом, і півголосом зашепотіла: «Добрий день тобі, сонечко ясне! Ти святе, ти ясне; ти прекрасне! Ти чисте, величне й поважне. Ти освічуєш гори й долини й високі могили. Освіти мене, рабу Божу, перед усім миром християнським добротою, красою, любов'ю й милощами.

Щоб не було ні любішої, ні милішої від раби Божої, народженої, хрищеної, молитвенної дівчини Орисі. Яке ти ясне, величне й прекрасне, щоб і я була така ясна, велична й прекрасна перед усім миром християнським на віки-віків, амінь.»

Орися сколупнула залізком на груші кору, вирізала на корі хрестик, нарвала жмуток грушевого цвіту, щоб уплести його потім у вінок. Той вінок буде їй на чари в коханні. Давно-давно це було, на Великдень...

ПОХОДЖЕННЯ ВЕЛИКОДНИХ СЛІВ

Широко відоме в нас окреслення «Святий празник, роковий день — Великдень» із козацької думи про «Марусю Богуславку». Ці слова вказують на те, що український нарід залічує Великдень до найбільш урочистих і важливих свят у році. І справді, коли приглянутися до великої кількості наших народніх обрядів, звичаїв, вірувань, пісень і приказок, зв'язаних із цим святом, то бачимо, що Великдень глибоко вріс у народню душу й відзеркалює якнайкраще його християнський світогляд і релігійну настанову.

Із Великоднем зв'язана також велика кількість народніх слів і зворотів, що цікаві всякому не тільки з уваги на існування їх у народній мові, але й з уваги на їхнє значення й походження. Пригляньмося до деяких із цих великодніх термінів.

Насамперед «Великдень» відомий іще під назвами: «Великодень», «Великодні свята», «Великодні святки», «Воскресіння» (також: «Воскресене»), часом із додатками: «Світле» або «Пресвітле Воскресіння Христове». Походження й значення слів, зв'язаних із зворотом «Великий день» (отже: Великдень «Великодень» і т. д.) ясне: свято Христового Воскресіння — це найбільший празник християнської церкви, найважливіший день, по-простому: великий день у значенні величний день. В основі його лежать відповідні окреслення в грецькій (і латинській) мові: великий-день. Відомий і талановитий проповідник 12. ст. Кирило Турівський писав: «Второе же воскресение Христова великий день наречеться», що вказує на давність цього окреслення в українській мові. Західні слов'яни святкують не «Великий день», але «Велику ніч» Воскресіння Христового, пор. польське «Вельканоц», чеське «Веліконоце» (теж «Веліконоц»), словацьке «Велька ноц». Цікаво пригадати, що сьогоднішнє українське «Великдень» із відміною: «Великодня», «Великодню» й т. д., це нові форми, що повстали в наслідок складання первісних слів: «Велик день». Цей зворот колись відмінявся не так, як тепер, а кожен член звороту окремо сам собі, отже в наших старих пам'ятниках можна зустріти такі форми, як «до Велика дня», «к Велику дню», «по Велиці дни» і т. д.

В українській мові слово «Пасха» означає не саме свято, як наприклад, у росіян, але великоднє печиво, булку, посвячену в церкві на великодній відправі разом із яйцем, ковбасою, хроном тощо. Слово «пасха», чи «паска» дісталось до нашої мови з старогерейської мови через грецьке посередництво. «Пасха» в жидів — це перше з трьох найважливіших свят визволення жидів з єгипетського полону. Як воно повстало, про це дає вичерпні відомості «Біблія», а саме, друга книга «Мойсеєва (т. зв. «Вихід») у 12. розділі: Бог наказав Мойсеєві та Аронові в Єгипті, щоб кожна жидівська родина 14-го місяця — нісана (приблизно початок квітня) заколола ввечері ягнятко — однолітка, і його кров'ю побризкала пороги й одвірки в своїх домах, а саме ягнятко, щоб з'їла спечене на вогні. «І сталося опівночі, що Господь побив усі первенці в Єгипетській землі, від первенця Фараонового, що сидів на престолі своєму, та й до первенця невольника в темниці, і всі перваки в скотини» (П. книга Мойс., 12, 29, за перекладом Куліша). Неторкнуті осталися

тільки хати, де пороги й одвірки були оббризані кров'ю. Жиди використали сполох і втекли з Єгипту, з неволі, в якій пробували 430 літ, а на пам'ятку цієї події установили свято «Пасхи», свято виходу з неволі. Християнська церква навчас, що великоднє жидівське ягнятко (бо це й є первісне значення слова «пасха», «паска») передвісник Ісуса Христа, і тому він у Св. Письмі названий, «агнець Божий», «Пасха». Через це в західних країнах баранець, ягня символізує саме свято Великодня.

Д-р Я. Р.

ПРОВОДИ

Великодні свята закінчуються «проводами», тобто поминками померлих родичів і поминками героїв, що загинули за волю України. Поминки відбуваються молитвою та традиційною трапезою на горбках і братських могилах.

Це чудовий звичай. Ще за тиждень перед цим днем люди йдуть на кладовище, поправляють могилки, садять дерева, лагодять хрести й пам'ятники. На братських могилах переважно працює молодь. Хлопці оглядають, чи не осунулась могила, чи не похилився хрест або пам'ятник. Все це поправляють, лагодять, приводять до належного вигляду.

Потім скопують грядки біля могили; дівчата сіють квіти — васильки, чебрець, любисток, а в головах традиційний куш червоної калини. Дівчата ще мають сплести вінок і покласти на могилі або почепити його на хрест.

У призначений день для проводів увесь народ з корогвами, хрестами та вінками на чолі з священиком іде на кладовище.

Спочатку заходять до могил героїв, відправляють поминки, а потім уже переходять до всіх інших гробків. Після панахиди справляють тризну: сідають тут же на траві біля могили, п'ють горілку, закушують крашанками та іншими залишками харчів від Великодня. По одній крашанці, скибці хліба та решті іншої, а особливо свяченої їжі, загортають у землю на могилі. Виливають туди ще чарку горілки, промовляючи: «Їжте, пийте, уживайте та нас грішних споминайте».

Потім розбивають об могильний хрест крашанку і дають іншим людям з'їсти за упокій душі померлого.

Бувають і спільні трапези, що переходять у різні веселі забави, а особливо в «бабські пісні та хороводи». Через це в деяких місцевостях «проводи» зветься ще й «бабським великоднем».

Згадуючи померлих предків на великодньому тижні, не можна називати їх померлими, бо в цей день «усі живі», і небіжчики чують, що говорять їх діти. Тому називають їх просто «родителями», — «Нехай легенько згадається нашим родителям».

Загиблих героїв поминають громадським обідом біля братської могили.

О. Степовий.

І ніби сам перелечу

Хоч на годину на Україну,

На неї гляну, подивлюсь,

І, мов добро кому зроблю,

Так любо серце одпочине.

ПРАЗНИКОВЕ

ВЕЛИКДЕНЬ 1947 р. У СВЯТІЙ ЗЕМЛІ. Фото показує священників і прочан, що моляться на місці, де Христос упав перший раз, ідучи на Голгофу. Ліворуч — мусулмани, що спостерігають цю церемонію. (Фото А. Р.)

Місто прощ і містерій

Мекка і Медіна — відомі арабські міста. Далекий Арабійський півострів, під самим тропіком. Думка летить берегами північної Африки, через Гібральтар до Іспанії... — Зринають минулі століття: вершники, вершники на гарячих бистрих конях арабійських степів. Мекка-Гібральтар-Піренеї! Які колосальні простори — арабська держава! Тремтить безпорадна Європа, що має лиш піхоту; безсила вона проти арабської кінноти. Але дія викликає протидію — Європа сідає на коня. Карл Мартел садить лицарство на коні, зрівноважує арабську навалу. Минають віки; тікають з Європи араби... Давно вже впала Велика Арабська Держава. Давно вже

»Бедуїн забув походи,
В шатрах зледащів,
Лічить зорі та виводить
Пісню про дідів«.

Але нині ми знов чуємо про арабів. Араби в Азії, араби в Африці, араби в Палестині, арабів сімдесят мільйонів — розсіпані, роздрібнені, між державами поділені. Але раз на рік араби бувають єдині.

Праотець Авраам, — кажуть араби, — заснував Мекку; він же перший проповідував пастухам арабам єдину віру. Щороку біля Мекки відбувається найбільше релігійне свято. Сотні тисяч арабів творять молитву й споглядають містерії — сцени з життя праотця Авраама.

Від Авраама до Мохаммеда щороку збиралися всі арабські племена до Мекки на свято всіх своїх племених богів. Священний камінь (Кааба) — мета щорічної прощ до Мекки.

Триста шістьдесят п'ять зображень богів стояло в цьому священному місці. Кааба має також господарське і політичне значення. В ті місяці, коли відбувається проща, заборонено арабам вести будь-яку боротьбу, а в обширах навколо Мекки, де відбуваються містерії й релігійні походи, суворо заборонено вбивати тварин, звірів, птахів, як також рубати дерева, нищити будь-яку

рослинність. Священний місяць і священна місцевість присвячені мирові й доброзичливості всього людства.

В давнину це було суто арабське свято. Тепер на світі існує 250 мільйонів мусулман; із них щороку 50-100 тисяч перепливають моря, переходять пустині, щоб приєднатись до арабів і взяти участь у святі. Тим часом по інших країнах світу ті мусулмани, що не мають можливості прибути до Мекки, збираються в себе біля своїх місцевих мечетів.

Але тільки той, хто йде до Мекки, може бачити всі історичні церемонії. Кожен прочанин знімає з себе одяг і лишає його на час свята в призначеному для його країні місці; сам же мусить одягати одяг прочанина; він складається з двох полотняних

Кронпринц Савдівської Арабії АМІР САВД прибув до США. На фото він (праворуч) розмовляє з державним підсекретарем США Діном Аченоном на Вашингтонському летовищі. (Фото А. Р.)

3 МОЛИТОВ ТВОРЧОЇ ЛЮДИНИ

1. ДОСЛІДНИК

Палаючі зорі незнані,
Нездержні світи, невідомі,
Й вогні незамовклих вулканів,
Стихіє караючих громів
І тайно любови і люти
У атомі й світі цілому!
— Пізнати вас мушу й збагнути:
Усе, що закрите ще досі,
І голос могутній відчутти,
Що лад є у вічнім хаосі!

2. СКРИПАЛЬ

Ще скаргою болю й відчаю
За сумерк надій, за невдачі,
Заграю, — в останнє заграю!
Щоб зради ніхто вже не бачив,
У тьмі не блукав манівцями
І серце мав кожний гаряче.
А заки упаду в безтїмі,
Хай лишиться вічно у звуках
І молитесь десь вечорами
До віку моя лиш розлука.

3. АРХІТЕКТ

Промовить нам мертве каміння
І мрія людини живої
У вежах струнких і склепіннях
Веселою смілою грою,
Що прийде нам, — прийде Месія
Із доброю вістю, благою!
І радісна, творча стихія
Замешкає в гордій фасаді,
І житиму в ясній надії,
Що труд мій не згине, ні радість!

Володимир Янів

запинал, що не мають швів; голова лишається без убрання. Чи то пішки, чи на верблюді, чи в авті прибув прочанин до Мекки, він мусить одвідати великий мечет та сім разів обійти довкола Кааби, виконуючи й інші церемонії, наприклад, сім раз перебігти сюди й туди між малими горбами Сафа і Марва. Обходячи Каабу, він бачить найсвятіші місця ісламу: »Місце постою Авраама«, де він молився, чудодійну криницю, що її Агар, у розпачі шукаючи для свого сина Ізмаїла води, відкрила в пустині; велику мармурову проповідницю, що з неї в п'ятницю оголошують казань, тоді як вірняки збираються на відкритому подвір'ї та під колонадами; дім Ізмаїла і багато іншого.

Щороку перед самим початком прощ сам король та найвизначніші члени королівської родини проводять урочисте чищення Кааби (божий дім). Для цієї церемонії вони вживають маленьких мітелок з пальмового листа та води з пахощами рож; ними вони вимітають усередині та бризкають для аромату.

Напередодні свята всі прочани зустрічаються на великій рівнині Арафат. Там вони мають ночівлю. Наступного дня о другій годині по обіді, коли найдужче ярить сонце, починається врочистість, що зветься »Стояння на Арафаті« й триває до заходу сонця. Це — головний момент у прощ. В цей час читаються приписані місця з корану та з іншого святого письма. Двісті або триста тисяч прочан, усі з непокритими головами, в однаковому простому білому убранні, становлять незабутнє видовисько, заповнюючи простори долини навколо невеликого горба, що зветься »гора милости«.

На заході сонця картина раптом мінється. Увесь стотисячний натовп з якимсь диким поспіхом пускається до міста Муни, де наступні три дні серед бенкету й бурхли-

вих радощів святкує успішне сповнення прощї.

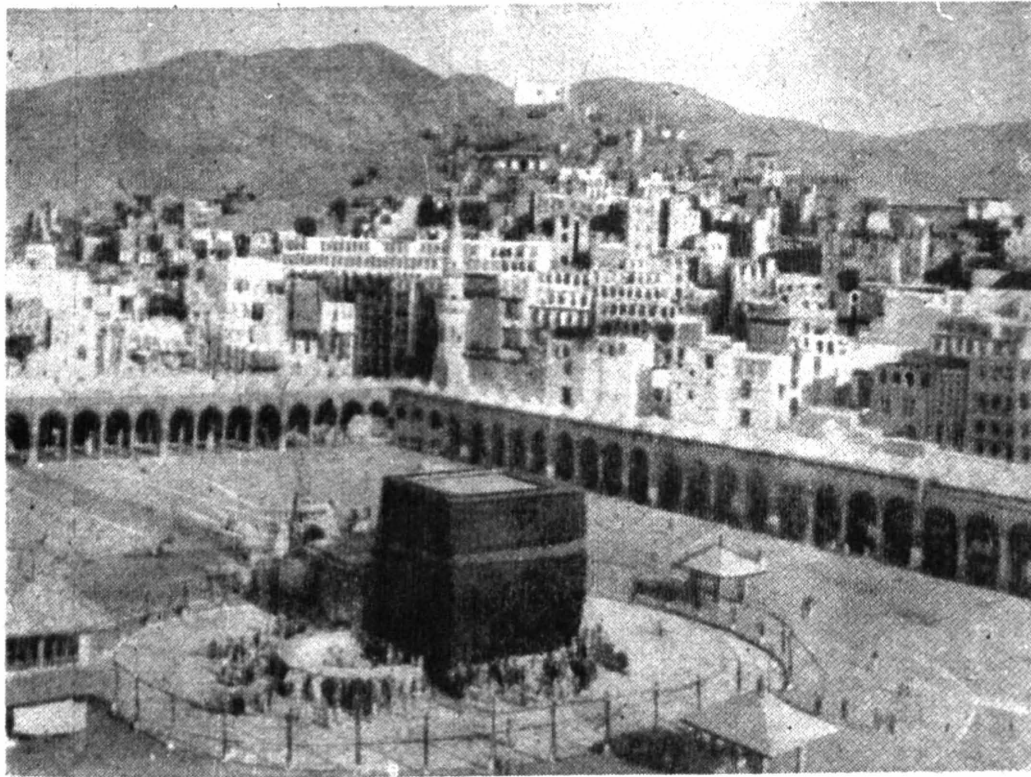
Коли весь цей неоглядний натовп, усі, як один, у білім убранні, — хто пішки, хто на верблюдах, на ослах, на конях, хто йде, хто біжить, — висипле на цілі кілометри в долину з її чорними вулканічними горбами; коли на все це раптом упадуть вечірні сутінки, а збоку черкне своїм промінням місяць — тоді видовисько справді стає романтичним. У мерехтливому світлі видно ніби похід духів; ніби білі полотнища рухаються вперед у вечірніх сутінках.

На цій дорозі кожен прочанин зупиняється в долині Муздальфа, щоб зібрати тут сорок дев'ять каменів для ритуалу побиття камінням чорта; цей ритуал відбувається під час триденних забав.

В самій Муні стоїть три зображення сатани — просто три потицьковані дикі камені, подібні до ідолів часів кочового життя арабів. Вони служать для церемонії нена-

спогадів про перші дні ісламу. Крім гробу пророка, тут місце гробу його доньки Фатіми та його перших послідовників. Кілька миль на південь, у місті Кваба стоїть перший мечет, а в Румі, трохи на північ, ще один маленький мечет, де збереглася одна ніша в напрямі до Єрусалиму, бо він був початковим молитовним орієнтиром ісламу, а поруч друга ніша, що згідно з заповітом пророка обернена до Мекки.

Показують прочанам також місяця різних битов між мусулманами та невірними; славетні оборонні рови навколо Медіни та могили багатьох хоробрих оборонців віри. Поміж усілякими рештками показують також руїни первісного жидівського селища, збудованого втікачами з Палестини, коли імператор Тіт (71 рік по Хр.) зруйнував Єрусалим. Перед початком ісламу велика оаза Медіни була жидівським центром. Більша частина арабів одразу на заклик пророка визнала іслам.

Мекка (загальний вигляд). На передньому пляні Кааба.

висти й прокляття щодо сатани. Вони символізують місце, де з'явився перед Авраамом чорт, щоб спокусити його знехтувати заповіді від Бога й не приносити в жертву свого сина. Недалеко від найближчого до Мекки каменя видно маленьку тропу, що йде через те місце, де в кущах заплутався був рогами баран, що був заколотий і покладений на жертвник замість Ізмаїла (а не Ісаака, як сказано в старому заповіді).

Це проста зворушлива легенда, що її прочани щороку переповідають; кожен із них під час свята офірує, за спроможністю, вівцю чи іншу тварину до трапези для бідних.

Під час свята чи наприкінці його прочани ще раз обходять Каабу на прощання з святим містом. Багато з них ідуть до Медіни, щоб там одвідати під славетним зеленим склепінням мечету гріб пророка. Він стоїть на тому місці, де Мохаммед разом із невеликим числом вірних юнаків після втечі з Мекки спинився в одному пальмовому гаю 622 року по Хр.

Багато раз цей мечет падав жертвою вогню; востаннє це трапилось сто років тому; тоді каліф султан Абдул Гамід відновив його в усій теперішній пишноті. Як і слід сподіватись, місто Медіна сповнене

Мекка і Медіна, головні міста ісламу, майже ізольовані від усього світу. Лише мусулмани мають право їх одвідувати або там жити. Деяким аматорам авантур, як наприкл. Ричардові Буртонові, удавалося переодягнутими пробратися до цих міст.

Але населення цих міст інтернаціональне, бо його мешканці, будучи мусулманами, походять з різних рас і націй ісламського світу.

Автомобіль та інші сучасні транспортні засоби дуже полегшують щорічне прочанство. Але попри все це є люди, що й тепер з далеких країн прибувають на прощу пішки. Відомі випадки, коли подорож на прощу тривала двадцять і більше років. Один старий прочанин, що прибув кілька років тому до Ідди, твердив, що він вийшов з своєї батьківщини — з Нірепії, мавши двадцять літ, а в дорозі був ціле століття.

І в наш час ці мусулманські прощї не втратили своєї великої політичної ваги. Відомо, що минулого року, уперше за чверть століття свого існування навіть совєтська країна відпустила на прощу до Мекки делегацію від своїх підданців-мусулман. Цікаво, заради яких політичних «молитов і містерій» це сталося!

А. Чага.

ЧИ БУДЕ АМЕРИКАНСЬКА КОМПАРТІЯ ПОСТАВЛЕНА ПОЗА ЗАКОНОМ?

В комісії в справі антиамериканської діяльності палати представників розгортається дещо на зразок процесу над американською комуністичною партією, бо постанови цієї комісії зможуть поставити її поза законом. Численні видатні американці прибули на засідання комісії, щоб виступити проти антиамериканської діяльності комуністичних організацій.

Репрезентуючи погляд комерційної палати США, Емерсон заявив: «У США оперують тепер коло 800 комуністичних агентів, спеціально вишколених у московському інституті Леніна. Вони проникають у життя важливі промисли та в адміністрацію з метою шпигунства та саботажу на випадок війни. Критикуючи чужоземну політику США, Шмідт обвинувачував деяких осіб, що завдяки своїй відданості чужоземним державам стали інструментом політики, що коштує американським платникам податків мільярдів доларів».

З свого боку Едгар Гувер, директор федерального дослідного бюро, заявив, що комуністична партія намагається повалити уряд і являє собою п'яту колону, багато краще зорганізовану, ніж були нацистські агенти, що оперували до німецької поразки.

Гувер зробив висновок, що недавній процес канадійських шпигунів свідчить про потребу позбавитися в урядових установах комуністів. Він висловився проти всіх заходів, що примусили б комуністів перейти в заплілля і зробили б із них мучеників. Він закликав уряд бути нещадним у всіх випадках порушення американських законів.

Генеральний секретар комуністичної партії США Ежен Деніс захищав перед комісією право американців бути комуністами. Він заявив, що постанова, яка змусила б комуністів перейти в заплілля, узурпувала б забезпечене конституцією право виступати проти програм інших партій на користь партії, що стоїть при владі.

В наслідок однієї дуже образливої репліки голова комісії запропонував передати секретаря комуністичної партії Деніса до рук правосуддя. Комуністичний лідер залишив залу в супроводі трьох поліцаїв.

Комуністичний лідер ЕВГЕН ДЕНІС був допитаний у Білому Домі. Деніс відмовився назвати своє справжнє ім'я. На фото Деніс відмовляється прийняти від керівника допиту Роберта Стріплінга присуд. Між ними адвокат Деніса Джек Гейтс. (Фото Дена)

М. Бондаренко
Фантастична повість

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ.

Інженер Марченко прибув до великого американського міста, де мешкає його кохана Люба Сірківна, вона ж Мод Грей. З нею він не бачився вже кілька років. В готелі, де він спинився, Марченко зустрів свого переслідувача містера Вуда — представника однієї фірми, що хоче за всяку ціну здобути таємницю винаходу інженера. Поява Люби перервала розмову.

Закохані поринають у спогади. Марченко розповідає про свої пригоди в Європі, про незвичайну знахідку на горіщі зруйнованого будинку, про чудесний винахід — вібратор, що дає силу заволодіти світом.

В гушавині південно-американського пралісу Марченко збудував таємну лабораторію. Там він працює над проблемою використання атомової енергії. З атомовим мотором винахід Марченка — всюдихід — став реальністю.

Щоб продемонструвати коханій свою машину, Марченко запрошує її на прогулянку. Тим часом виявляється, що поліція зацікавилася його особою і комісар Моррісон взявся до розшуків...

Марченко вертається до своєї бази над Амазонкою; тут його жде винахідник вібратора Свенсон, що пропонує Марченкові удвох з допомогою винаходу захопити владу над світом. Марченко згоджується. Він має намір одружитися з Любою Сірківною й відлітає до неї. У дорозі комісар Моррісон кидає проти Марченка бойові літаки; газети запевняють, що Марченко загинув. Любин батько вагається дати згоду на одруження Марченка з Любою.

(Продовження)

Марченко коротко розповів про свої плани на найближче майбутнє.

Старий засопів ображено:

— Ви, мабуть, думаєте, що я зовсім здитинів, коли оповідаєте такі казки...

— Казки? Хіба мій всюдихід та оця зброя-він витяг вибропістоля, — що нею я знищив цілу фабрику та військовий літак, не досить свідчать про реальність моїх замірів? Уявіть собі таку зброю, тільки в десятки разів потужнішу, що може пересуватися на яку завгодно віддалі і з блискавичною швидкістю. Як ви думаєте, чи багато варті проти неї всі оті славетні дредновти, повзи, літаки?

Банкір мовчав. Він прикидав у думці, яку користь може дати йому згода. Перспектива мати зятем людину, перед якою схилатиметься весь світ, була дуже приваблива. З другого боку він не хотів закривати очі на ризикованість планів Марченка. Старий подзвонив до секретарки і наказав викликати панну Мод.

— Мод, дитино моя, — звернувся він до дівчини, — містер Мерчін оце просив дозволу одружитися з тобою. Чи згодна ти мати його за чоловіка?

— Так, тату, я згодна — без вагання відповіла Люба.

— Хоч би для форми примусила себе вмовляти, — невдоволено буркнув батько. — Сама на шийку вішається... Ох, і панни ж тепер...

Та його слів молода пара вже не чула: вони вибігли з кабінету.

23.

Хоч Грей і згодився на переїзд до «Палацу Амазонок» — так несподівано охрестив Марченко свою резиденцію, — але зволівав справу, мотивуючи потребою реалізувати цінні папери. Марченко доводив абсурдність такого вчинку, але старий уперто гнув своєю. Боячись, щоб не вскочити в яку пастку, Марченко домігся вінчання. Церемонія відбулася в невеличкій церкві на передмісті, щоб не розійшлася чутка, що

Мерчін воскрес. З тієї ж таки причини свідками були старі слуги Грея.

Готування до від'їзду закінчилось. Грей призначив останній термін. Всі троє радились, який шлях обрати для подорожі. Власне, говорив тільки Марченко, решта слухали.

— Це буде так: речі даємо залізницею до Мехіко. Вас я відвезу всюдиходом. Зараз скажу Олафові, щоб не забув вислати людей по речі. — З цими словами Іво відчепив від пояса апарат, що його досі вживав як електро-мегафон.

— Радіовисильня, — пояснив він. Крутнув лімби, приклав апарат до уст і заговорив:

— Галло, Олафе! Чи ви мене чуєте?

— Чую, — виразно прозвучав голос Свенсона.

— Як там справи?

— Все вже зроблено!

— Дуже радий це чути, Олафе. За два дні до Мехіко прибудуть речі пана Грея... батька моєї дружини. Нехай Лаккі забере їх.

— А! Вже одружилися. Поздоровляю! Чудова пара! Заздро стає мені.

— Він бачить нас, — пояснив Марченко здивованому тестеві й дружині і знов до Свенсона: — отже, зробіть, Олафе?

— Не турбуйтеся, — була відповідь.

24.

Вночі великий самохід Грея вирушив на схід, везучи родину майбутнього володаря світу. Керував Марченко. Після кількохгодинної їзди почувся шум морського прибою. Біля прибережних скель самохід спинився. Марченко вискочив і, попросивши трохи почекати, зник серед каміння. За кілька хвилин з-поміж скель випурхнув всюдихід і м'яко спустився біля авта.

Пасажири влаштувались у кабіні всюдихода. Марченко увімкнув мотор. Грей з жалем дивився, як його чудова машина зірвалася зі скелі й розбилася.

Тієї ж ночі на багажному дворці Мехіко з'явився добре одягнений невідомий з великою люлькою в роті.

Він хотів би одержати свої речі. Касир відповів, що речі на таке ймення справді

прийшли, але він осмілюється просити квитанцію, а також документ, що довів би тотожність високоповажаного пана з містером Греем.

Замість відповіді невідомий витяг з кишені пістоль. Носії, що прийшли разом із ним, розбудили двох поліцистів, що мирно куняли, схилившись на рушниці. Ввічливо вибачившись, вони зв'язали їх. Потім без поспіху забрали всі речі, на яких була етикетка «Б. Грей, банкір», і зникли, лишаючи касирові та охоронцям закону цікаву проблему: чому грабіжники не зачепили іншого багажу?

ЧАСТИНА ДРУГА.

ВОЛОДАР СВІТУ

1.

— Тепер можемо братися до справи, — звернувся Свенсон до Марченка, коли той упорався з улаштуванням свого родинного гнізда в одному з котеджів біля лабораторії.

— Що ж, почнемо, — згодився Іво, — «військо» зібране.

— Від сьогодні можете називати мене командувачем, — звернувся він до Лаккі. Незабаром усім доведеться попрацювати. Покищо роздайте людям речі, що їх одержите від Свенсона. А це, — додав він, виймаючи вибропістоль, — для вас.

Лаккі з захопленням узяв до рук могутню зброю. Крім Лаккі, що був озброєний Марченковим вибропістолем, інші учасники загону зберегли свою звичайну вогнепальну та холодну зброю. Лаккі не міг натішитися роботою своєї «машинки». Скоро довколишні дерева, на яких він випробував вибропістоль, змінили свій вигляд: рідко на якому залишилося верхів'я.

Свенсон і Марченко заходились біля радіовисильні, що працювала одночасно на всіх хвилях радіомовлення. Вона могла заглушити висильні всього світу. Незабаром кожен радіоаматор, кожен урядовий

приймач слухали незвичайну радіограму — відозву:

— До всіх держав земної кулі.

«Я, інженер Марченко, пропоную на протязі десятих днів скликати міжнародню конференцію для обговорення справи створення всесвітньої федерації. На чолі уряду цієї федерації стану я. Рівно через десять днів, числячи від теперішньої хвилини, на хвилі 300 метрів чекатиму відповіді. Попереджую, що у випадку ігнорування цього наказу даю світові доказ того, що справа рішальна. Ще раз підкреслюю: на конференції повинні бути репрезентовані всі без винятку народи, навіть ті, що тепер не мають власного уряду».

Вибухнула жвава газетна полеміка. Висновок її зводився до твердження: якщо радіограму вислав той самий Мерчін, що про нього чимало чув широкий загаль, то не може бути ніякого сумніву щодо психічної ненормальності цієї людини. Рекомендувалося поліції вжити заходів до охорони статечних громадян від цього кандидата до божевільні. Офіційна преса мовчала. Але матеріал для полеміки хутко вичерпався, і вона згасла так само раптово, як і спалахнула.

2.

Марченко й не чекав великого успіху від своєї відозви. В означений час він сидів разом із Свенсоном біля радіо, наставленого на хвилю 300 м. Апарат приймав якийсь нервовий фокстрот.

— Мусимо вдарити твердолих по головах, щоб вони зрозуміли ситуацію, — порушив мовчанку Свенсон.

— Так, завтра я вилечу, — погодився Марченко.

— Але вилетите на новій машині.

Ви ще її не бачили. Поки Ви вели переговори з Гіменеем, я встиг зробити.

Новий апарат — бойовий корабель, це комбінація з вашої та моєї конструкції. На малій швидкості він нічим не відрізняється від всюдихода, але при потребі можна ввімкнути електричні ракети, тоді швидкість перескочить за дві тисячі кілометрів на годину. Уже не доведеться поринати в воду від винищувачів. За пару секунд ви можете бути далеко від них. Хоч я думаю, що вам частіше доведеться доганяти, ніж тікати.

На кораблі я встановив вібраторну зброю калібру більшого, ніж має останній модель вібропістоля. Ясна річ, що крім «гарматки» є ще й вібратор панцерования. Зв'язок будемо тримати на ультратягачих хвилях...

Люба запропонувала «охрестити» машину, що незабаром мала стати історичною.

Лаккі вишикував на площі перед лабораторією свій загін. Одягнені у блискучу шкуру хлопці нагадували давніх конкістадорів, що, поблискуючи панцерами, шикувались до нової виправи у край таємних ацтеків.

Марченко виголосив невеличку промову про наближення подій світової ваги та про їхню важливу ролі у цих подіях.

Люба поклатла на бойовий корабель вінок, сплетений з орхідей. Марченко схвилювано дивився, як вона крейдою написала на грізній машині її ім'я

«УКРАЇНА».

Назва його батьківщини мала супроводити його на шляху до перемоги. Свенсон мовчав. Церемонія хрестин закінчилась бенкетом. Лаккі зумів улаштувати все так, щоб новітні конкістадори могли бенкетувати не гірше за своїх предків.

3.

У першу бойову операцію Марченко вирішив узяти з собою Лаккі. Той прощався зі своїм загonom:

— Ну, хлоп'ята, не будь я Філь Лаккі, коли по наших повороті ви не почуете таких речей, що на дерева поліжете з дива.

Марченко дав максимальну швидкість. За мить буйні зелені хвилі лісу сховались за обрієм. Натомість заблищав океан. Наближались до району, де, згідно з газетним повідомленням, мали відбутись маневри тихоокеанської ескадри. «Україна» зменшила швидкість, далі повисла зовсім непорушно над водою.

Але ніде не було видно й сліду бойових велетнів, що на них Марченко хотів продемонструвати світові свою потужність. Тільки рибальська шкуна різала хвилі своїм гострим пискком.

Раптом він почув позад себе задоволений вигук Лаккі і рвучко обернувся. Його супутник, вихилившись за вікно, стяв вібропістолем голову великій акулі, що мала необережність підплисти близько до поверхні. Безголове страховисько загойдалось на хвилях, забарвлюючи їх своєю кров'ю.

4.

На обрії з'явилися димки, потім чітко вирізбилися постаті кораблів ескадри. Вони швидко опинились близько біля «України». Лаккі горів бажанням якнайскорше вступити в бій, але Марченко охолодив його.

— Не спішіть, маємо час...

На кораблях помітили дивну річ, що якимсь робом трималась у повітрі. Від ескадри мчав у цьому напрямі стрункий торпедвець. Незабаром чепурне судно загойдалось на хвилях, спинивши машини. Капітан підніс рупор:

— Гей, нагорі! Яким дідьком ви тримаєтесь?

Голос його здався пискком комаря, коли загугав посилювач з «України»:

— На яким кораблі пливе командир ескадри?

— Зразу видно, що маєш справу з суходільними щурами, — була образлива від-

Може думаєте, що ліньки — це новий гатунок ананасів?

повідь. — Чи вам повилазило, — та ж випель флягмана в'ється на щоглі «Айови»? На великім кружляку справді матлявся особливий прапорець.

— Вертайтесь до свого флягмана й перекажіть, що я прибуду на розмову, — гукнув Марченко капітанові торпедвця.

Флягман, видно, уважно читав газети, і вже зорієнтувався, з ким має справу. Коли

«Україна» спустилась на поклад корабля, біля неї виріс стюард з повідомленням, що адмірал Річі чекає містера Мерчіна в своїй каюті.

— Лишайтеся тут, Філь, — промовив Марченко і пішов за стюардом.

— Сідайте. — запропонував адмірал, привітливо. — Чим можу служити?

— Вам відомий текст моєї відозви? Так! Отож ви легко пригадаєте мої умови. Я вибрав ваше судно за об'єкт для демонстрації нової сили.

— І як має виглядати ця демонстрація? — іронічно-ввічливо подікавився адмірал.

— Ваш корабель піде на дно, — була відповідь.

— Та хто ж вам дозволить топити «Айову»! — здивувався адмірал.

— Бачу, що ви мене не розумієте. Шкода, бо я мав думку добалакатись із вами, щоб уникнути людських жертв. Ну, що ж, відповідальність упаде на вас.

Адмірал почервонів.

— Боцмане! — гукнув він, візьміть двох людей і відведіть містера Мерчіна. Дайте йому скоштувати наших ліньків і нехай летить на всі чотири. Ви радієте? — зареготав він, побачивши, що Марченко посміхається. Може думаєте, що ліньки — це новий гатунок ананасів! Я б не сказав...

Марченко промовчав.

На порозі каюти адмірала з'явилось двоє міцних бронзошкірих матросів. Вони рішуче кинулись до Марченка. Попри всі зусилля ні на крок не могли наблизитись до нього. Одночасно сталося друге, не менш дивне явище: крісло, на якому сидів сердитий адмірал, почало рухатись і спинилось аж тоді, коли вперлося в стіну.

— Геть з дороги, — гукнув Марченко і витяг вібропістоля.

— Дуже мені прикро, що ми не знайшли спільної мови, — вклонився він адміралові, що онімлів з дива. Але моє сумління чисте, я вас попередив.

Лаккі теж вихопив «машинку».

— Ану, хлопці, зробіть місце, — вимахнув він нею перед носами матросів, що товпились біля небаченої машини та «людей з планети Марс», як відреконував себе дотепний Лаккі. — Розійдись, бо хоч мені й симпатичні ващі мордочки, а все ж раптом можу розгніватись...

Скочивши до всюдихода, Марченко відразу підняв його на кількадесят метрів у повітря. По щоглах «Айови» повзли гірлянди різнобарвних прапорців.

— Приготувати протилетунські гармати, — голосно прочитав Лаккі, що звідкись знав семафорну абетку. — Вогонь!...

На всіх кораблях ескадри забігали люди. Тисячі набоїв полетіло на повітряного ворога. Марченко наказав покищо не вживати зброї.

— Хай побачать марноту їхньої стрілянини.

Справді на кораблях швидко переконались, що даремно тратять бойове спорядження. Гармати замовкли. На містку «Айови» з'явився офіцер з рупором і помахав рукою, даючи знак спуститися нижче.

«Україна» знизилась.

— Гей, нагорі, — гукнув офіцер! — Чого ви хочете?

— Потопити вашу стару посудину! — відгукнувся Марченко. Офіцер зник у бойовій панцерній башті.

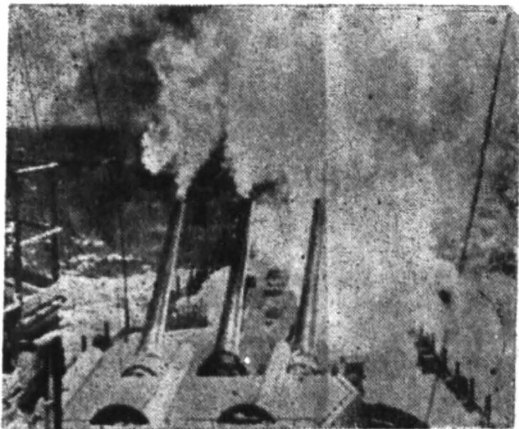
— Тепер можна. Пильнуйте, щоб судно, не дуже швидко тонуло. Я не хочу, щоб загинув хтось із залогі, — наказав Марченко своєму Лаккі.

Лаккі спробував, чи добре обертається віброгармата. Він ефективно почав зрізу-

вати щогли ворожого корабля. Потім зробив невеличку перерву. Люди забігали, як мурашки.

— Спустити шлюпки! — загукав у рупор адмірал, що сам вибіг на місток.

Тоді Лаккі майстерно надрізав трохи форштевень корабля. Паніка збільшилась. Усі човни затанцювали на хвилях від недружних ударів весел, що ними перелякані матроси гнали човни геть від свого корабля. Лаккі коротким рухом провів гарматою впоперек «Айови». За кілька хвилин на

Ескадра відкрила шалений вогонь...

тому місці, де був панцерний велетень, гуляли хвилі.

Ескадра відкрила шалений вогонь з усіх гармат. Капітани наказали вилучувати човни з «Айови». Марченко й Лаккі на висоті десятих тисяч метрів вертались додому...

5.

Представники майже всіх держав підтримували думку про серйозну боротьбу — мовляв, було б безглуздя віддавати владу над світом якійсь людині тільки тому, що ця людина зуміла потопити невідомим засобом морський корабель. Кожна держава мала виділити певні одиниці своїх збройних сил для організації загону, що мав би на меті знищення Мерчіна, його криївки-бази та можливих спільників.

Розв'язавши так проблему, делегати конференції роз'їхались.

— Йодопа, дурні, — лютував Марченко, оповідаючи тестеві та дружині про наслідки конференції. — Їх треба таки добре постука-ти головою об стінку, поки вони повірять, що це справді стіна. Вони не хочуть зрозуміти, що коли б я не хотів уникати зайвих жертв, я міг би потопити всі їхні фльоти, знищити сотні міст... Але я навчу їх розуму.

6.

Випадок допоміг «Армії для Боротьби з порушником Світового Спокою», або, як її називали скорочено АВПСС. Кілька радіо-метричних станцій зафіксували під час передачі відозви Марченка напрям до висильні. Це дало змогу встановити за допомогою мапи її положення. Одного дня Свенсон ледве встиг перевести вібратор, що охороняв лабораторію, на «сферичний панцер» — ще трохи і було б пізно. Бомби, скинені ракетоплянями АВПСС, розірвались у повітрі і лише налякали мешканців «Палацу Амазонок», чи «Резиденції Володаря Світу», як почав звати Марченко та його спільники місце свого осідку.

Спочатку він хотів обмежитись йонізацією атмосфери навколо літаків, що спинило роботу моторів, і примусило їх, ширяючи, шукати місце для спуску.

Та коли на другий день їх з'явилося ще більше і знову полетіли бомби, йому ввірвався терпець. Він скочив у кабінку «України» й почав націлятися з віброгармати. Незабаром ракетопляни почали розпадатись на шматки, небо розцвіло легкоспадами. Кілька спадунів спускалися просто на лабораторію.

Але на висоті 100 метрів їх затримала сфера частотозахисту. Це було фантастичне видовище: люди стояли високо в повітрі без ніякої опори. Потім повільно почали спускатись і, пройшовши деяку віддачу, зісковзували по дугастій лінії, ніби їдучи на снігах з гори на землю Того дня чимало гілля в околиці лабораторії поламали, падаючи, уламки.

Свенсон спонукав Марченка до активніших дій. За допомогою омніскопа він установив місце перебування головних сил АВПСС і порадив заскочити їх там якнайскорше. Того самого дня військова база на штучно створеному в Тихому океані острові була заатакована бойовим кораблем «Прушувача світового спокою». Як повідомили пізніше газети, лише кількома дрібним суднам пощастило втекти — решта разом з залогоми була знищена, як і сам острівець.

Людство заврушилось. Стихійно виникали мітинги на площах міст і сел. Оратори хрипли від натуги, захищаючи найрізноманітніші погляди...

Марченко дав нову відозву. Він загрожував знищити столиці найбільших держав. Розпалені натовпи людей оточували палаци урядів, гукали, що вони не хочуть гинути через зарозумілих міністрів. Летіло каміння в вікна державних мужів, іноді постріл примушував замовкнути необережного оборонця політики уряду.

Марченко з задоволенням показав Свенсонові листа, скиненого з літака: конференція, всіх держав землі просила містера Марченка визначити день і годину для переговорів.

7.

«Панове! Щоб не давати вам причини до даремних ілюзій, я з самого початку скажу, що ні про які переговори між нами не може бути мови — тепер ви це зрозумієте. Конференція матиме характер зборів для вислухання інформації на тему: «Як буде виглядати світ за єдиного правління»...

Марченко стояв на невеличкому підвищенні. Його голос м'яко відбивався від стін великої залі, заставленої рядами фотелів. Поважні постаті, що сиділи в фотелях, з невідривною увагою дивилися на того, хто раніше був відомий під іменем «містера Мерчіна», і намагалися нічого не впустили з його промови. Промовець вів далі:

Я не можу охопити сам усіх ділянок керівництва державою — бо я ж тільки людина, — мені потрібна поміч. Але до моєї урядової ради не ввійде ні один дипломат — бо вже нема потреби боротьби між державами. Зате я з задоволенням привітаю видатних учених та інженерів.

На перший час для адміністраційної роботи я збережу існуючі державні апарати. Щоб не тратити даремно часу, наказую негайно вибрати тимчасовий комітет — по одному представникові від держави, щоб допоміг мені навести порядки. Решта присутніх роз'їдеться і передасть своїм урядам наказ виконувати й надалі свої обов'язки. Припиняється тільки праця міністерств закордонних справ. Наступні накази будуть своєчасно передані.»

Негайно відбулися вибори, людей у залі значно поменшало.

— Чи всі ви розумієте мене? — спитав Марченко по-англійському. Відповідь була позитивна.

— Отже, можемо почати...

8.

Люба, Свенсон і старий Грей невідривно сиділи біля омніскопа. Крім них у селищі не було нікого: загін Лаккі Марченко забрав із собою не так для справжньої охорони своєї особи, як для більшого ефекту.

Вони бачили, як успішно посувається справа. Люба вже почала чіплятись до Олафа, щоб він викликав її чоловіка на день-два, бо вона, мовляв, дуже нудьгує без нього. Але той не хотів відривати Марченка від праці в такий гарячий час.

Марченко так і з'явився непрошений. «Україна» м'яко спустилась біля котеджу Люби, що саме стояла біля вікна. З радісним криком вибігла вона й припала до грудей чоловіка.

— Тепер я вже заберу тебе з собою. Ти не уявляш, який розкішний палац чекає на тебе...

Але Люба, здавалось, не розуміла його. Вона невідривно дивилась на мужнє обличчя чоловіка, в якому з'явилися нові, невідомі для неї владні риси. Іво урвав свою мову й почав покривати поцілунками кохані уста, очі...

9.

Цей раз переїзд зовсім не вимагав ніяких турбот, бо речей із собою не брали. Коли переселенці почали сідати до кабінки «України», Свенсон, що досі мовчки дивився на свого щасливого приятеля, раптом відкликав його набік.

— Дуже радий, що справа пішла так, як ми проєктували. Ні, ні, не кажіть нічого — головні заслуги належать Вам... Тепер, коли все більш-менш налагодано, мені спало на думку здійснити свій план. Якщо дозволите, я заберу Ваш всюдихід.

— Звичайно, беріть, якщо потребуєте...

— Дякую... Візьміть цього листа. Коли б протягом двох місяців я не дав про себе звістки, прочитаєте його — тоді дізнаєтесь, де я можу бути. А тепер — бажаю вам усього найкращого. З цими словами Свенсон міцно потиснув руку Марченкові. Попрощався також і з рештою присутніх. Він попросив хвилинку зачекати і зник. Скоро приніс омніскоп.

— Чому ж ви не взяли апарат із собою? Я обійдусь.

Всі згодилися, що омніскоп може нараз стати в пригоді... Навіть Володареві Світу.

Свенсон довго дивився в той бік, де один із його омріяних винаходів розтанув у повітрі, несучи людей, до яких він так звик за короткий час. Потім здригнувся, ніби струшуючи з себе щось, що йому заважало.

— Олафе, Олафе, — тихо промовив він, докірливо похитавши головою. — Ти, здається, останнім часом почав забувати про свою нелюбов до людей...

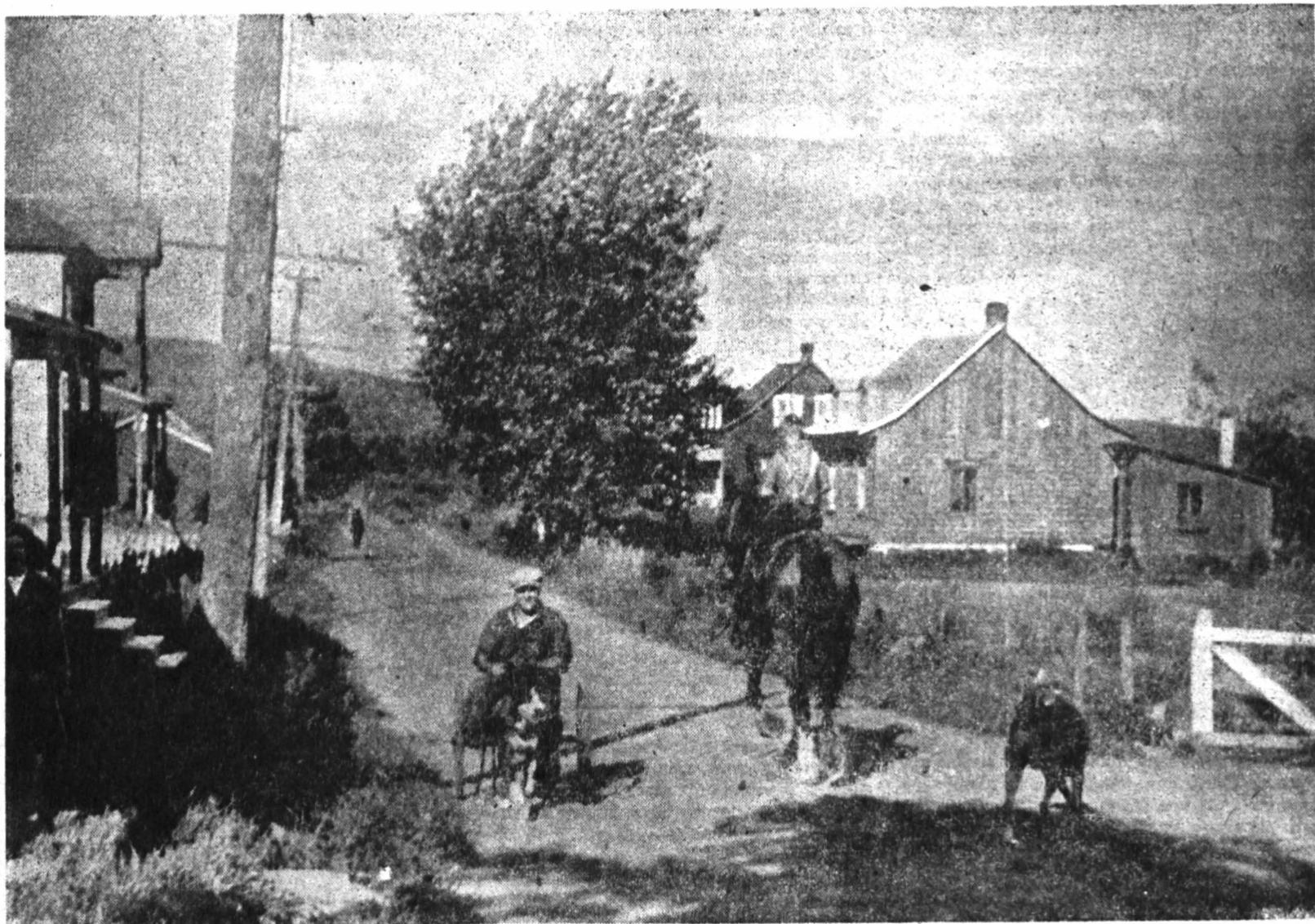
І він повільною ходою рушив до лабораторії, щоб зібрати все, потрібне для здійснення останнього пункту його життєвої програми.

10.

Новий володар світу з головою поринув у працю, майже не приділяючи часу для молодої дружини. Люба не нарікала. Виправдовувала його потребою швидкого наведення порядків у новій державі, втішала думкою, що коли він упорасться з усім, то буде належати їй, тільки їй...

Марченко зовсім забув про лист Свенсона. Та зате пам'ятала за нього Люба, що її час

(Продовження на стор. 14)

ВУЛИЦЯ В КАНАДІЙСЬКОМУ СЕЛІ

КАНАДА - ЩАСЛИВА КРАЇНА

ЖОРЖ ДЮФУР

(Переклад з французької мови)

«Чи ви щасливі?» — запитав минулого Жовтня канадійське населення Інститут Громадської Думки; 13% відповідей було негативних. Не зважаючи на глибокі етнічні, мовні, релігійні й політичні відмінності це почуття щастя об'єднує 10 мільйонів канадійців.

НАСЕЛЕННЯ І ЕМІГРАЦІЯ.

З-поміж 12 мільйонів канадійців шість мільйонів англійського походження, чотири французького і два скандинавського, німецького й слов'янського.

Канада одна з найбільших і найменше населених країн світу. Її площа перевищує площу Сполучених Штатів, але один лише штат Нью-Йорку має більше людності, ніж уся Канада.

На протязі першої третини цього сторіччя п'ять мільйонів європейців відгукнулись на заклик «великих порожніх просторів» Канади, але з них три і півмільйона переселились пізніше до США.

З 1930 року Канада обмежила імміграцію, щоб захистити свою зачеплену кризою промисловість. За війни кордони були закриті; тепер їх ніби збираються відкрити.

Минулого літа дослідна комісія канадійського сенату подала до уряду звіт про

вказавши на потребу почати широку імміграційну кампанію на основі традиційної практики квот.

У справах імміграції Канада вже визначила певні принципи: сільській імміграції надається перевага супроти міської. Кандидати до переселення мусять бути здорові, обізнані з ремеслом та забезпечені деякими коштами. З політичного погляду вони мусять бути «однаково далекими від фашизму й комунізму». Покищо уряд не прийняв ще ніякої ухвали. Схвалено лише прийняти 45.000 дружин колишніх учасників війни, 10.000 батьків канадійських громадян і 4.000 поляків, що були вояками в армії генерала Андерса.

Ліберальний міністр Меккензі Кінг має погодити потребу країни на робочу силу зі спротивом професійних спілок, що побоюються конкуренції дешевої праці.

ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ.

В останніх виборах (11 червня 1945 р.) до канадійського парламенту ліберальна партія Меккензі Кінга здобула абсолютну більшість. Але з того часу вона втратила чотири мандати в наслідок смерті або димісії.

Перевибори в листопаді м. р. віддали ці місця двом консерваторам і одному соціалістові.

Тепер ліберали не мають абсолютної більшості, але їх підтримують 29 соціалістів, маючи проти себе консервативну опозицію, що зміцнюється.

Успіхам консерватистів сприяє перемога республіканської партії в США.

Консерватори пропагують режим вільної ініціативи, заперечують контролю цін, критикують заходи соціальної допомоги, що їх проводить уряд Меккензі Кінга, закликають до тіснішого зв'язку з Великобританією і засуджують економічну залежність Канади від США, що на їх думку, існує тепер.

Канадійські соціалісти пропагують утворення сільських кооперативів з метою поліпшити розподіл продуктів, наполягають на тому, щоб великі підприємства, банки й страхові товариства підлягали федеральним урядам, провінціям і муніципалітетам, але припускають обмежену приватну ініціативу.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ.

Друга світова війна дуже змінила канадійську економіку. В 1939 році країна була

величезним резервуаром сировини і покупцем американських та англійських промислових виробів.

Нині Канада ще не досягла економічної незалежності, але стала вже великою індустріальною силою. Нині в економіці помітна гармонійність щодо розподілу сил між агрикультурою, рибництвом, добувною та обробною промисловістю. Цей радикальний зворот стався в наслідок пристосування військових виробництв до потреб мирного часу.

Цей факт являє собою симптом економічної сили, але породжує й недугу. — Канада вже не може існувати без експорту. Компенсуючи дефіцит свого торговельного балансу зі Сполученими Штатами зайвиною в балансі з Великобританією, Канада ризикує тепер не знайти збуту для виробів своєї молоді промисловости.

Внутрішній канадський ринок обмежений її населенням. Ні Великобританія, ні Сполучені Штати не купуватимуть у Канади готових виробів.

Країни південної Америки — це традиційні клієнти Сполучених Штатів. Європейські країни потребують усього, але їм бракує девіз. Країни Азії ще менше спроможні купувати, ніж до війни. Канада — цей арсенал озброєння з 1939 по 1945 рік — може стати жертвою розвитку своєї власної економіки.

КАНАДА, СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ І СПІЛЬНА ОБОРОНА

18. серпня 1938 р. президент Рузвельт заявив у Кінстоні: «Нарід Сполучених Штатів не залишиться бездіяльним, якщо Канада буде загрозувати чужоземна економіка.» Через два роки президент Рузвельт і Меккензі Кінг підписали договір, що передбачав утворення постійного генерального штабу спільної оборони північно-американського континенту. Цей генеральний штаб продовжував свою працю до кінця війни.

Одним із делікатних питань американсько-канадського співробітництва стала принагідна організація спільних військових баз на крайній півночі Канади. Канадський посол у Вашингтоні пише:

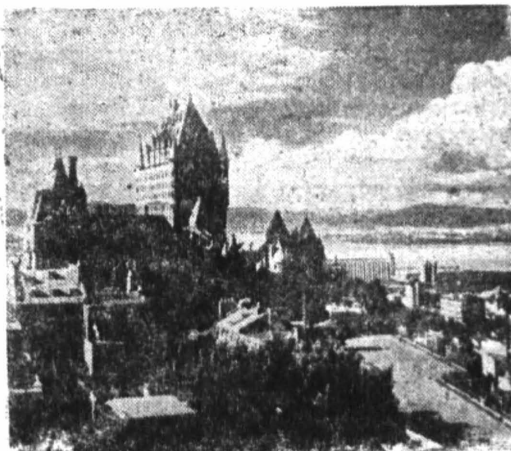
«Канада настирливо бажає співробітництва Сполучених Штатів у справі розвитку й безпеки арктичних районів. Ми хотіли б обійтись без захисту північних кордонів, але це залежить не стільки від співпраці північних країн у районах Арктики, скільки від загальної співпраці потуг, що входять в ОН. Недовір'я, породжене, наприклад, в Ірані, може легко поширитись до полярних обширів Канади і відбитись на їх економічному розвитку. В питанні цього розвитку Канада робить наголос на експлуатації природних ресурсів, а не на стратегії чи дипломатії. Було б трагічним, коли б страх і підозра змінили б цю настанову.»

Відкриття урану в Арктиці і «повітряного шляху» між Америкою і старим світом через полюс збільшили важливість цих обширів так із стратегічного, як і з економічного погляду.

КАНАДА І ВЕЛИКОБРИТАНІЯ

Канада має права суверенної держави. Її губернатор, представник англійського короля в домінійоні, має лише протоколярну функцію.

Але канадський статут відрізняється від статуту цілком незалежних держав в од-

МІСТО КВЕБЕК. Загальний вигляд.

ному важливого і багатьох другорядних пунктах. Важливий пункт — це відсутність законодавчого суверенітету. Ухвали канадського найвищого законодавства можуть бути переглянуті Приватною Радою Його Британської Величності.

Канадієць терпляче намагається усунути все, що нагадує йому відсутність повного суверенітету країни. Але його зусилля скеровані на другорядні пункти. Так він досяг заміни на канадському паспорті напису «британський підданий» на «канадський громадянин».

До кінця другої світової війни Канада не мала свого національного прапора. На її кораблях маяв англійський «Юніон Джек», і лише уважний спостерігач міг помітити в його нижній частині зменшений канадський герб.

Минулого року Прапорова Комісія з представників Сенату й Парляменту розглянула три проєкти: залишити старий прапор, ввести національний прапор, що мав би в собі й «Юніон Джек» у зменшеному розмірі, чи обрати прапор без будь-яких ознак залежності від британської корони. Схвалено другу пропозицію — канадський національний прапор, що містить у собі мініатюрний британський «Юніон Джек».

КАНАДА І СОВЕТСЬКИЙ СОЮЗ

Шпигунська афера та польські скарби.

Війна наблизилася канадійця до Росії. Відмінний вояк, він мав братерське почуття до

ПІВНІЧНА КАНАДА. Зимою на собаках.

іншого вояка — советського бійця. Але ось війна вщухла і нараз розкрито шпигунську аферу. Її персонажі могли б фігурувати в клясичній детективній п'есі: занадто активний советський військовий аташе Соколов, занадто захоплена чарами Соколова працівниця шифрового відділу міністерства чужоземних справ Канади Емма Войкін, занадто чутливий до аргументів, що подала йому канадська поліція, урядовець відділу шифрів советського представництва в Оттаві Ігор Гуденко і, нарешті, канадський комуністичний парламентарій Фред Рос, що занадто часто бачив Соколова, а його часто бачив Гуденко. Розв'язка була традиційна: Соколов відкликаний, Рос і Емма Войкін засуджені до в'язниці, а Гуденко став героєм американської преси.

Ця афера залишила в канадському громадянстві глибокі сліди. Спогади про неї відбилися й на останніх виборах.

Але на цьому не скінчилось.

В 1939 р. з Кракова були відтранспортовані до Монреалю через Букарешт, Париж і Лондон, щоб урятувати їх від німців, тридцять вісім скринь із золотом, сріблом, коштовностями, манускриптами Шопена, вишивками ХУІ віку і рідкісними книжками, загальною вартістю на сімнадцять мільйонів доларів.

Частина скарбів була приміщена в склепах монреальського банку, друга частина передана різним канадським монастирям.

В жовтні минулого року в канадській пресі поширились чутки про зникнення частини польських скарбів. 4-го листопада доктор Альфред Фідеркевіч, представник теперішнього польського уряду в Оттаві, заявив, що кілька скринь були забрані з одного монастиря невідомим, що сказав ігумені пароллю «Свята Ченстоховська Діва». В Лондоні Томаш Арцішевський, колишній президент ради польського біженецького уряду, заявив кореспондентові «Дейлі Експрес»: «Я сподіваюсь, що наші друзі переховують скарб, і йому не загрожує небезпека бути відісланим до Москви.»

Де скарб? Хто його переховує?

Ці питання цікавлять також і канадійців.

(Продовження)

проходив тепер у товаристві давніх приятельок, які одна з-перед одної намагалися завоювати прихильність володаря світу — цей титул лишив Марченко за собою офіційним наказом.

Старий Грей, що так нетерпляче чекав на успіх справи, спираючи на нім якісь свої розрахунки, раптом цілком утратив інтерес — якраз тоді, коли прийшов час тріумфу. Натомість у нього прокинулася давня пристрась, і він, здобувши від зятя дозвіл на побудову яхти з атомовим мотором, без угаву волочився по морях, річках, озерах з вудкою в руках. Марченко з власної ініціативи додав до його «озброєння» убрання, ogrіване електрикою, та запас штучних харчів Свенсона.

Минуло два місяці, а Свенсон не подавав ознак життя. Люба попросила чоловіка урвати час для короткої розмови з нею.

— Іво, чи пригадаєш ти, що було два місяці тому?

— Що було? Здається, тоді ми якраз від'їхали з лабораторії, — відповів той, дивуючись, що вона відірвала його від праці.

— Подумай краще, може пригадаєш.

Іво стукнув себе долонею по лобі:

— Який же я!... Та тоді Олаф дав якогось листа. А я навіть не знаю, де його дів...

Люба вийняла з торбинки листа, що його ввесь час старанно переховувала. Він нетерпляче відкрив його. Всередині була тільки одна картка, а на ній стояло:

«40° південної широти, 120° західньої довготи.

Опіадні в суботу».

— Нічого не розумію. Так тут нема ніякої дати, — і для певності оглянув ще раз листа з усіх боків.

— А може, Свенсон хоче сказати, що те, на що він хоче звернути нашу увагу, можна бачити щосуботи в означеному місці, — зробила припущення Люба.

— Цілком імовірно. Але я зумію звільнитись від праці тільки наступного тижня. Хіба послати Лаккі, хай погляне, що там таке. А може, це не сподобається Свенсонові, якщо він там чекає.

Меткий Лаккі встиг зробитися правою рукою Марченка.

— Коханий, дозволь мені злітати... Ти ж знаєш, що я вже добре навчилася керувати «Україною», — благально попросила Люба, — Думаю, що Олаф нічого не мав би проти мене...

— Ні, Лю, почекай, полетимо разом.

Вачачи, що чоловіка не переконає, вона мусила згодитись.

11.

Об 11-ій годині 30 хвилин «Україна» зависла точно над тим місцем, що його вказав Свенсон у своєму листі. Марченко знав, що тут не знайде нічого, крім відкритого моря; в цьому допоміг йому омніскоп. Та волю Олафа мусив виконати. Він вирішив чекати аж до пів першої години. Сидів поруч Люби на вигідних подушках «України», позираючи то на море, то на небо, бо не знав, звідки мало з'явиться те, задля чого його викликав Свенсон.

Коли стрілки електричного годинника почали сходитись до купи, увага обох напружилась до найвищого ступня.

Точно о дванадцятій хвилі розійшлися і з води виринула велика кругла площина. Посередині відкрився отвір; виднілося кілька східців... але ніхто не підіймався ними.

«Україна» спустилася на тасмичий острівць.

Іво та Люба опинилися в невеличкій кімнаті. Але ні дверей ні меблів не було.

Раптом Люба скрикнула і вхопилась за чоловіка. Йй здалось, що вона раптом утратила вагу... Іво відчув те саме й змиркував, що вони були в кабіні ліфту, яка швидко опускалась.

Руж припинився і в стіні кімнатки з'явилася щілина. Марченко ступив наперед і вже хотів гукнути Свенсона, але його стримав оклик дружини:

— Глянь утору!

Стеля, на яку він під час спуску не звертав уваги, була прозора. Світло, що падало крізь неї, не було звичайним — ні, воно мало якийсь зеленкуватий відтінок. Над ними була вода.

— Море залило колодязь ліфту, — гукнув він, — швидше нагору!

Але всі його спроби знайти якісь засоби до керування ліфтом були даремні. Пастка!? Але чи ж міг Свенсон мати щось проти нього!

«А може, хоче так рафіновано усунути мене, щоб самому зайняти моє місце!» Але цієї думки він не висловив у голос, щоб не лякати дружину.

Марченко побачив, що його припущення було хибним: вода не залила колодязя ліфту, а просто весь острівць опустився під воду. В цьому його переконала невиразна силуета «України», що, гойдаючись над його головою, потроху впливала з поля зору.

— Добре, що я хоч догадався замкнути двері.

— Іво, що будемо робити? Це якась пастка, — стривожено сказала Люба.

— Як ти можеш робити таке припущення, знаючи Олафа, — відповів він, хоч у самого кішки скребли на серці. — Зараз ми або побачимо його, або він залишив якінебудь указівки щодо наших дальших заходів.

Від кімнати, де вони були, йшов довгий коридор, освітлений м'яким світлом, подібним до денного. Але джерелом цього світла не були якісь спеціальні пристрої — світилася вся стеля.

— Ходімо далі, — просила Люба.

В перших кімнатах містилися лабораторії. Марченко з захопленням фахівця оглядав чудові устаткування, що давало змогу провадити працю в усіх галузях науки чи техніки. Дружині коштувало не малих зусиль, щоб вивести його звідси.

Проте скоро прийшла черга й на неї: в кінці коридору були житлові кімнатки. Вона не тямилась від захвату, дивлячись на розкіш і комфорт, що панували тут.

— Іво, таке ми мусимо зробити в нас дома, — щохвилини казала вона чоловікові.

— Рація, — відповідав той. Але я думаю, що для цього спершу треба знайти спосіб вийти звідси.

Ці слова привернули Любу до дійсності. Але вона заспокоювала себе:

— Дрібниці. Напевне Свенсон про це подумав. Якщо досі можна було зайти сюди чи вийти щосуботи, то чому б ця можливість не існувала б надалі.

— Молодчина, Лю. Як це мені така мудра думка не прийшла до голови! Але вийти — це тільки половина справи. Як ми дамо знати про себе? Моє радіо залишилось у машині... А втім я думаю, що тут легко зможу зробити якунебудь радіовисильню, коли не знайдеться готової.

В одній із кімнат, де був, мабуть, кабінет Свенсона, на бюрку лежав лист із написом: «До пана інженера Марченка».

12.

Люба умовила чоловіка не відкривати листа до наступної суботи.

— Цей тиждень належатиме мені. Ти ж так мало був зі мною, хай це буде наш медовий тиждень, — соромливо сказала вона.

Марченко згодився. Тиждень пролетів, як один день...

У п'ятницю він знайшов, як і сподівався, радіовисильню. Сполучився з Лаккі. Вірний Філь невимовно зрадів, почувши голос свого командира. Почав інформувати про події за минулий тиждень.

— Коли ви зникли, дехто почав піднімати голову. Але мої хлопці хутко з ними впоралися. Тепер знову все в порядку. Я ні на хвилину не припускав, щоб ви могли загинути, але все таки негарно було на душі... Один випадок, здається мені, вартий того, щоб про нього зараз розповісти. Якийсь гарячий молодик, що йому не сподобалась моя тверда рука, кинувся на мене з ножом, — нечуване нахабство. Мені шкода було вбивати хлопця і я тільки наставив йому проти очей той перстень, що ви мені колись подарували. Цього було досить — за півгодини він осліп, як сова проти сонця... Щось подібне я виробляв у дитинстві, запалюючи магній перед очима касирів. Ви ж знаєте, що я ніколи не мав власного konta в банку, — з гумором закінчив Лаккі.

Коли він вибалакався, заговорив Марченко:

— Чи готовий уже хоч один новий всюдихід?

— Так, командире, — була відповідь.

— Завтра, в суботу, будьте точно опіадні на 40° південної широти, 120° західньої довготи. На висоті 20 метрів чекатимете на мене.

— На приказ! А де ж ви тепер, командире?

— Дізнаєтесь завтра, — засміявся Марченко. — Отже, точно опіадні. Краще навіть прилетіть трохи раніше.

— Ну, Лю, — звернувся Марченко до дружини, — тепер ми можемо читати листа.

13.

«Можливо, Ви шкодуєте того часу, що я в Вас забираю, — писав Свенсон. — Але інакше я не міг зробити: єдиний апарат, що може допомогти встановити зв'язок зі мною, лежить у тому місці, куди я Вас викликав. Точніше: коли натиснете на правий ріжок столу, у стіні відкриється сейф».

Апарат настроений на частоту, що межує з частотою вібратора. Я переконався, що тільки так можна пробити зону Хібісайда. Щодня між сьомою та дев'ятою ранку я даватиму сигнали, аж поки не встановимо двобічний зв'язок.

Тепер поясню Вам де що інше. Здається, я вже згадував колись, що омніскоп дає змогу оглядати поверхню планет — наших сусідів. Я встановив, що на поверхні Венери та Марса живуть істоти, цілком подібні до людей.

Всі мої спроби встановити з ними зв'язок за допомогою радіо не мали успіху. Тому я вирішив відвідати їх особисто. В конструкцію цього ракетного корабля треба було внести лише деякі зміни; тоді така подорож ставала цілком реальною.

Побудова нашої машини мала тривати, за моїми розрахунками, яких півтора-два місяці. Я виконав це в одній з моїх лабораторій на Гімалаях. Тепер, коли Ви читаєте цього листа, я вже летю до наших сусідів — планет.

Там же, де й радіоапарат, Ви знайдете плян розташування всіх моїх лабораторій. Можете користуватись ними.

Сподіваюся, щастя сприятиме Вам і надалі. Вітайте від мене Вашу дружину... Ви та вона переконали мене, що й між людьми можуть траплятися гарні винятки.

Ваш
Олаф Свенсон.

Ховаючи листа, Марченко глянув на дружину.

— Що ти на це скажеш, Лю?

— Не знаю!... Мені часом починає здаватися, що Свенсон не може бути звичайною смертною людиною, як ми. Він робить неймовірні речі.

— Що ж тут неможливого! — заперечив Марченко; почуття професійної гордості за Свенсона прокинулось у нього. Я не знаю, що дав би, щоб мати таку голову, як у нього.

— Але чи не треба нам поспішати, любий.

— Мабуть, уже скоро дванадцята.

— Справді, — поглянув на годинник Марченко.

— Він швидко відкрив сейф. Крім радіо та реєстру лябораторій, там лежали ще якісь папірці.

— Уривки щоденника. Дати свідчать, що записи належать до часів тридцять років тому.

Не маючи тепер часу на читання, він сховав папери до кишені. Вони поспішили до виходу.

14.

»На всякий випадок «Філь Лаккі прилетів на дві години раніше, ніж наказав Марченко. Дивуючись, дивився вниз, де перекочувались похмурі хвилі північного моря.

— Ну й дотепник з мого командира!

Даремно він озирався на всі боки в надії знайти хоч найменший острівець. — Така людина, як Марченко, і під водою не пропаде, — подумав Лаккі й чекав.

Раптом щось на поверхні води притягло його увагу.

Невідома річ не могла бути далі, як за три кілометри від нього.

За кілька хвилин Лаккі з тривогою оглядав знайому машину командира, що порожня хиталася на хвилях.

— Невже?! — стрілила до голови тривожна думка, але звичка точно виконувати накази перемогла, і він полетів назад.

Ще здалеку він помітив, як море сильно завирувало і з води щось виринуло. З'явилися дві постаті: командир та його дружина.

— Гіп, гіп! — гукнув Лаккі і від повноти почуття зробив кілька майстерних фортелів у повітрі.

Потім обережно спустився.

— Командире, як я побачив порожню «Україну», мене мало чорти не взяли, — весело гомонів Лаккі, вискочивши із всюдисхода. — У всякому разі добре таки зашкребло на серці. Але, коли виринула ця штука, — він постукав ногою об поверхню острівця, — я відразу заспокоївся.

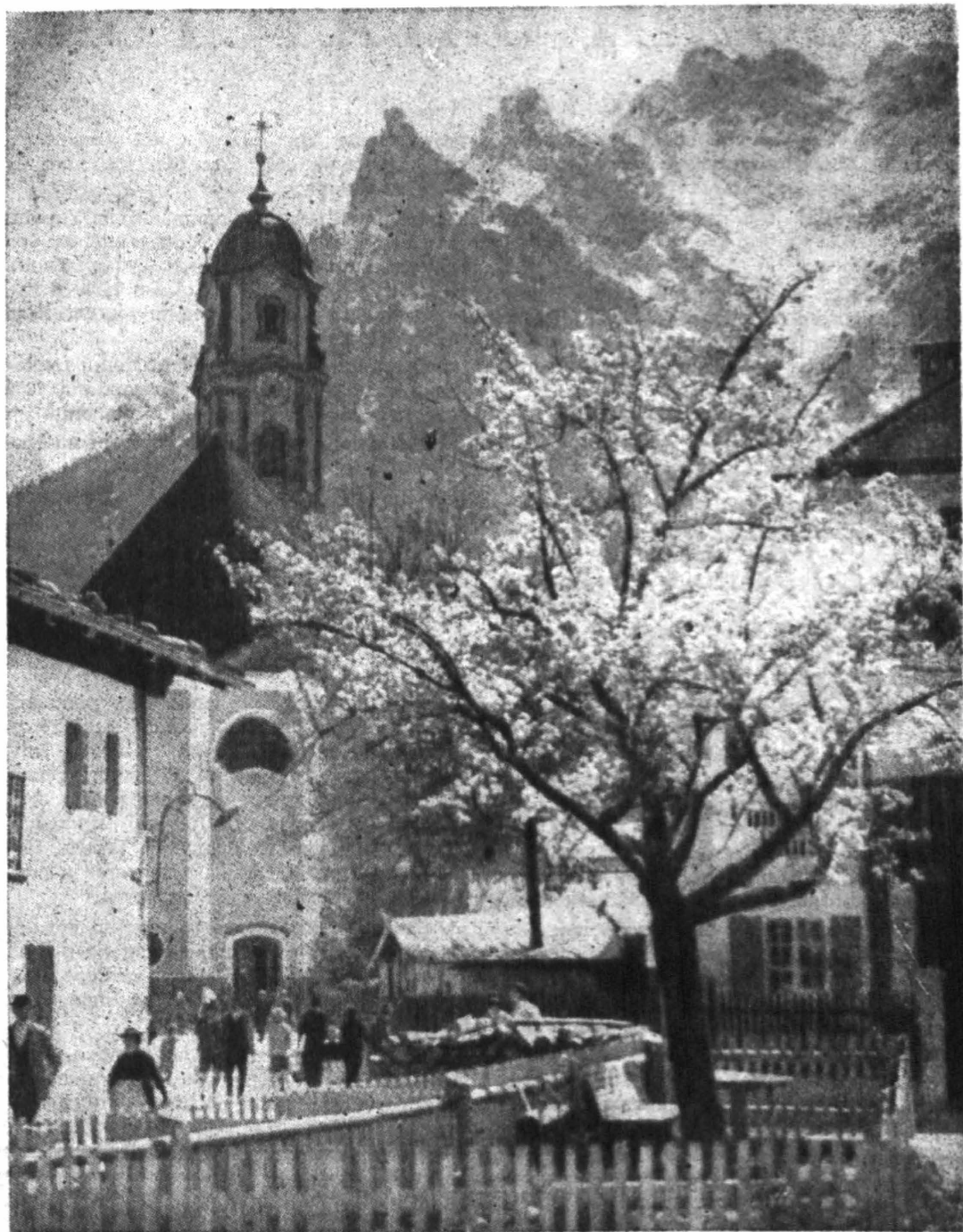
— Ви бачили «Україну»? — здивувався Марченко. — Де вона?

— Ось тут на віддалі пари миль звідси. Якщо накажете, спробую її підняти. За півгодини вони побачили, як Свенсонів острівець поволі занурився в воду.

— Здорово зроблено — захоплено прошепотів Лаккі.

Марченко наказав летіти до «України». Лаккі передав йому керування, а сам скочив униз. З жалем переконався, що єдиним способом увійти до середини, не напустивши води, буде отвір у верхній частині машини.

Не гаючись, почав орудувати вібропістолем, давши мінімум потужності.

Весна в Міттенвальді. На задньому плані високі гори карвендельського краю.

Скоро «Україна» та всюдихід летіли поруч до палацу Володаря Світу.

15.

— Це я знайшов в Олафовім сейфі. Схоже на щоденник...

Марченко сидів з дружиною біля приймача. Було пів до сьомої.

— Слухай, що він пише. Мені здається, що це записи з його студентських років.

«...Менінгіт — це запалення мозку. Дуже важка хвороба, здебільшого смертельна. Людина, що їй пощастило вилікуватися від менінгіту, вже не може бути нормальною: це або геній або божевільний.»

«...Я хворів на менінгіт у ранньому дитинстві, про це мені казала мати. Ясна річ, я не звертав уваги на її слова. Але сьогодні, прочитавши книжку про менінгіт, яку я цитував вище, я знову згадав слова матері і добре їх обміркував.»

Тепер мені все ясно: я не божевільний, хоч дехто й вважає мене за нього, значить я — геній. Геній, схований у собі, геній, якого ще не бачать і, може, ніколи не побачать люди.

Але ні, я маю внутрішнє почуття, що це не буде так, що надійде мить, коли я роз-

горнусь, і тоді перед здивованим світом блисне нова зоря, що віщуватиме перелам в історії людства. Але покищо я боюсь це зробити. Я ще мало знаю людей, тому не можу передбачити, які наслідки може мати моя відвертість. Обережність не зашкодить... Тому я з усієї сили намагаюсь бути подібним до всіх немудрих людей, бо показати себе розумнішим — це вже значить викликати підозру, що ти не звичайна людина, викликати ненависть.

Цікаво все таки відчувати себе схованкою тасмниці, про яку ніхто ще не догадується.

Іноді я чую, що вже більш не витримаю, ще хвилина — і я закличу на весь світ: «Слухайте, люди, діти старої землі. Слухайте, дивуйтеся і дивіться. Падайте на коліна, плазуйте в побожній покорі! Перед вами ваш майбутній володар і рятівник...» Але я стримуюсь нелюдським напруженням волі.

Та як довго чекати мені, поки прийде час для здійснення моїх мрій. Двадцять довгих років. Правда, іноді роки шаленіють і летять, як буря, в свисті куль, зойках колючих людей, гарматним хрипі... Я люблю такі роки, бо вони наближають мене до мети...

(Продовження у наступному числі)

ВОДНІ БАГАТСТВА УКРАЇНИ

Україна, — це найбагатший край в Європі не тільки корисними копалинами та хлібом, але й водними ресурсами.

Коли глянути на карту України, то зразу спадають в очі річки, що так густо перетинають цей край.

Немає іншої країни, з якою можна було б порівняти водні багатства України. Але не тільки річки. Великі простори Чорного й Озівського моря доповнюють ці багатства України.

РІЧКОВІ ШЛЯХИ

Найбільша ріка на Україні — Дніпро. Щодо величини вона стоїть на 3 місці в Європі (після Волги й Дунаю). Разом із своїми великими допливами — Прип'яттю та Десною утворює магістральні шляхи, загальною довжиною на 2100 кілометрів. Ми не враховуємо таких великих допливів Дніпра, як Сож і Березина, що належать Білорусі. З інших річок на Україні відомий Діп з великим допливом Південний Донець, ріка Кубань. Обидві ці річки судноплавні: Діп на віддалі 450 км., Кубань на віддалі — 300 км.

Дніпровське пароплавання до війни 1941—1945 рр. нараховувало понад 300 великих самохідних суден, загальною потужністю понад 60 000 механічних сил, та майже 1000 одиниць немоторових суден, загальним вантажообсягом понад 300 000 реєстрових тонн.

Року 1940. вантажні та пасажирні перевози на Дніпрі та його допливах складалі: перевезено вантажів — 5900 тис. тонн; виконано тонно-кілометрів — 1650 міль.; перевезено пасажирів — 6200 тис.; виконано пасажиро-кілометрів — 320 міль.

Щодо перевозів р. р. Доном та Кубанню відомо, що фльота на цих річках в чотири

рази менша від Дніпровської фльоти, а транспортний обіг складає 1/4 частину обігу на Дніпрі.

Другорядні річки (судноплавні) на Україні такі: Бог з допливом Інгул, Інгулець, Самара і багато інших малих річок, судноплавних тільки в своїх гірлах. Загальний вантажообіг річкових шляхів перед другою світовою війною складав:

вантажу перевезено 8000 тис. тонн; тонно-кілометрів 2200 мільйонів; пасажирів 7800 тис.; пасажиро-кілометрів 410 мільйонів.

Найбільшими річковими портами на Україні були (до 1941 року):

Січеслав (Дніпропетровське) — з вантажообігом — 2100 тис. тонн; Київ — 200; Запоріжжя — 1200; Херсон — 800; Кам'янське — 500; Ростов на Дону — 800 і Краснодар на Кубані — 400 тис. тонн.

Ці порти були механізовані на 75%.

МОРСЬКІ ШЛЯХИ

Поруч з великою довжиною річкових шляхів сполучення, Україна має довгу смугу побережжя та великі простори Чорного та Озівського морів. Наявність таких глибоких і зручних для морського судноплавання портів, як Одеса, Миколаїв, Херсон, Маріуполь, Бердянка, Ростов, Новоросійське тощо, сприяє розвитку морського та океанського судноплавання.

В останні часи з Одеського порту відходили власні та закордонні пароплави до різних країн, що лежать над Чорним та Середземним морями, над Атлантийським, Індійським та Тихим океанами.

В майбутньому Україна може стати великою морською Державою, що власною фльоатою буде конкурувати з південно-

західними та західними державами Європи.

Загальний вантажообіг морських портів України перед другою світовою війною складав понад 10 000 тис. тонн (1940 рік). З цього на окремі порти припадало:

Одеса 4300 тис. тонн, Херсон 800, Миколаїв 1700, Маріуполь 2700, Бердянка 300, та інші порти 420 тис. тонн.

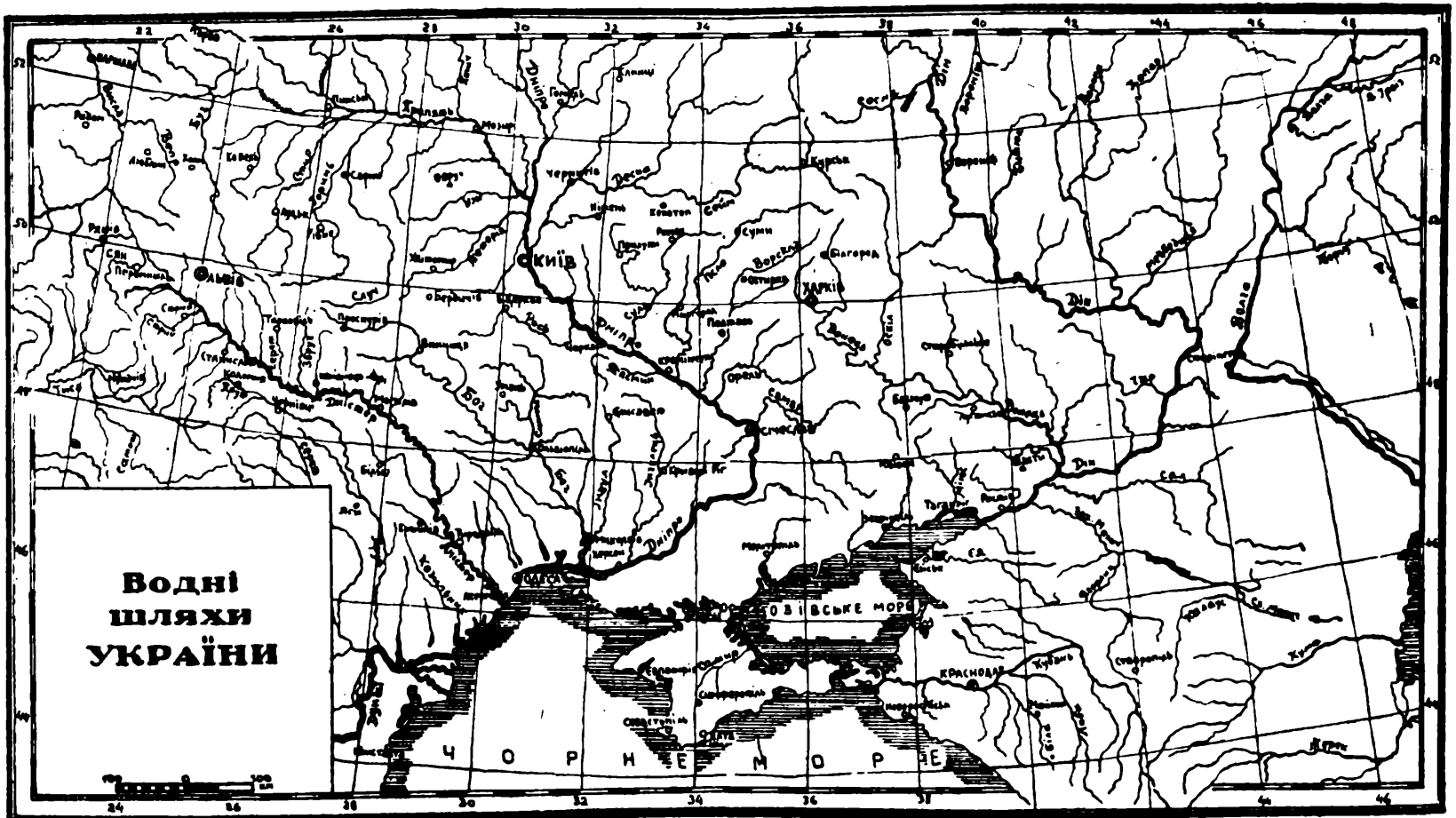
В майбутньому морські порти України відіграють велику роль в торгівлі з закордоном і матимуть світове значення.

МАЙБУТНЄ ВОДНИХ ШЛЯХІВ

ТА ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

У майбутньому при відбудові нашої Соборної Держави постане питання про будівництво широкої мережі шляхів сполучення, бо без них неможливий розвиток народного господарства. Це означає, що залізничні мусять бути електрифіковані, автомобільні шляхи повинні бути побудовані на зразок європейських автострад. Нове будівництво навіть шляхів залізничних вимагатиме в першу чергу розвитку електроенергії. Так само будівництво промисловості і сільське господарство вимагатимуть електроенергії. У Німеччині, Франції, Італії й інших країнах Європи майже вся промисловість до цієї війни була електрифікована. В Італії залізничний транспорт повністю електрифікований.

Отже, поруч з відбудовою промисловості та сільського господарства муситимемо розгорнути широке будівництво електричних та надземної електромережі, тобто запровадження широкої електрифікації у всіх галузях народного господарства.

Але електрифікація не повинна базуватись на вугільній промисловості в такій країні, де є невичерпні водні ресурси. Тільки окупанти можуть байдуже ставитись до наявності таких ресурсів. В західних країнах (Німеччині, Франції, Італії, Бельгії, Голландії тощо), де нарід є господарем своєї землі, енергія, навіть кожної невеликої річки, використана для цілей народного господарства.

Подивіться, на яких річках побудовані електривні, що постачають електроенергію таким містам, як Мюнхен, Авгсбург та їх повітам? Невеличкі річки Ізар та Лех, перша постачає енергію для всієї Мюнхенської околиці, друга для Авгсбурга та його області.

Чи можна порівняти ці річки з такими малими річками України як Збруч, Сян, Случ, Горинь? Безумовно ні. Бо наші річки значно потужніші.

На маленьких річках, майже рівчаках, німці побудували електривні, тартаки, млини і комбіновані підприємства.

Україна — країна великих, невичерпних водних ресурсів, може своє господарство і в першу чергу транспорт будувати на базі цих ресурсів.

ДНІПРО-ДОНБАС-ХАРКІВ.

Щоб сполучити цей великий вугільно-промисловий центр України з Дніпровською транспортною магістралею, проєктувалось використати річку Самару та її доплив річку Вовчу до самої верхньої її ділянки. Дальніший шлях проєктували через канал аж до річки Північний Донець.

Річка П. Донець мала бути приведена до судноплавного стану від гирла до Білгороду та сполучена з системою каналів на базі Харківських річок — Лопань, Харків і Нетеча. Річка Лопань впадає в ріку Уди, а Уди в П. Донець недалеко від м. Харкова (35—40 км.).

Отже таке сполучення утворювало б два магістральні річкові шляхи: Дніпро-Донбас-Харків і Харків-П. Донець-Дін-Озівське море.

В центрі Донбасу проєктували великий річковий порт «Роя» (за назвою заліз. станції Роя) з вантажообігом на 10.000 тис. тонн.

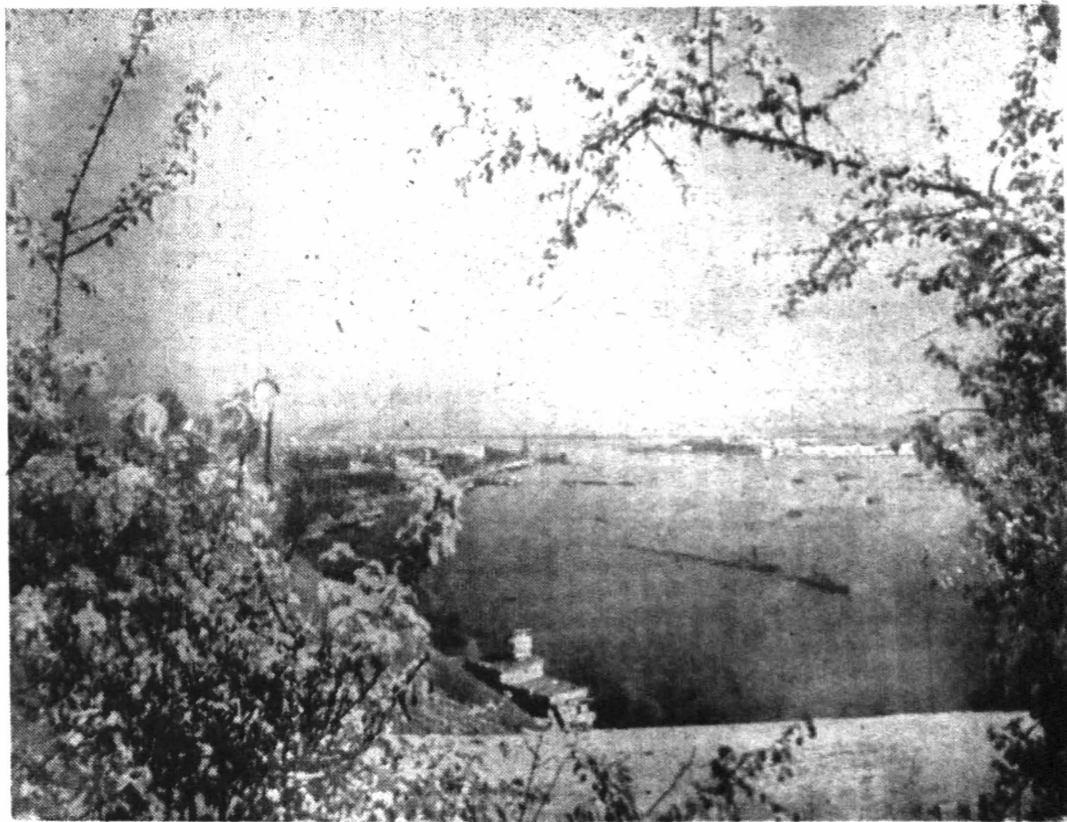
Щоб привести до судноплавного стану річки Самару, Вовчу та П. Донець, треба збудувати: греблю та шлюзу на Самарі, дві греблі та дві шлюзи на Вовчій та 4 шлюзи з греблями на р. П. Донець, а також значно їх поглибити, а в деяких містах і каналізувати.

Отже в зв'язку з потребою будівництва гребель виникає велика можливість побудови електривень та використання підпертої греблями води для одержання електроенергії. Для зрошення деяких посушливих районів Донецької області намічалось також будівництво цілої системи зрошувальних каналів з використанням малих річок Донбасу.

Разом із цим розв'язувалась проблема рибного господарства на великих водних просторах, що утворюються в наслідок побудови гребель.

Поруч з проєктуванням сполучень проєктували значне покращання судноплавних умов Дніпра та його найголовніших допливів: Сож, Березина, Десна та Прип'ять.

На Дніпрі проєктували навіть поглиблення на 5 метрів, щоб морські пароплави з Чорного моря могли доходити до Києва. Для цієї мети намічено збудувати ще чотири великі греблі з шлюзами: Нікопільську, Кременчуцьку, Переяславську та Вишгородську. Напір води цих гребель мав бути

«Нема на світі України, немає другого Дніпра!»

використаний для електривень, що мали бути побудовані біля цих гребель за типом запорізької.

Великі площі земель були б затоплені і примусили б до переселення близько розташованих міст і сіл. Досить сказати, що Кременчуцька гребля могла б спричинити затоплення міста Чигирин; лишилася б тільки церква, що стоїть на горі.

СПОЛУЧЕННЯ ДНІПРА З БАЛТІЙСЬКИМ МОРЕМ.

Таке сполучення майже існувало до 1920 року, але пізніше було занедбане. Лише в 1940—1941 рр. відновилось у зв'язку з советською окупацією західних земель України й Білорусі. Такий водний шлях мав би велике значення в торговельних відносинах з західними державами: Польщею, Німеччиною, Англією, Францією тощо.

РЕСУРСИ МАЛИХ РІЧОК.

Поруч з використанням водних ресурсів таких великих річок, як Дніпро, Дін, Кубань, Десна й Прип'ять для транспортних цілей, енергетики тощо, велику роллю для народного господарства України відіграватиме використання малих річок.

Проблема освоєння малих річок давно вже назріла, але до неї звертались тоді, коли відчувалась гостра потреба щодо транспортних засобів.

Так 1933—1934 р. деякі райони, розташовані біля малих річок, у зв'язку з винищенням худоби під час колективізації та голоду 1932—1933 рр. «проявляли ініціативу» в справі транспортного освоєння окремих ділянок річок для перевозу хліба. Сотні колгоспників виходили з лопатами та кошелями, щоб очистити річки. Будувались невеликі судна з вантажообсягом на 20—40 тонн, потужністю 20—30 мех. сил. Так постало суднопластво на річках: Сулі в районі м. Лубень, Удаї від гирла до с. Городище, Росі, тощо. Але, не маючи підтримки від держави, таке суднопластво не розвинулось.

Проблема транспортного освоєння малих річок повинна бути пов'язана з іншими

проблемами, що мають також велике народно-господарське значення, — енергетикою, меліорацією та рибним господарством.

В наслідок комплексного освоєння малих річок сталося б:

а) Збільшення мережі водних шляхів на 5000 кілометрів.

б) Будівництво малих районних електривень, числом 180 одиниць, що повністю забезпечує електрифікацію сільського господарства районів України, віддалених від потужних електривень промислових міст.

в) Зрошення земель посушливих районів та осушення боліт в частинах Київської, Чернігівської областей та Полісся, загальною площею 2,5 міль. гектарів.

г) Утворення нових водних просторів (ставів) для розведення риби, загальною площею до 4000 кв. км.

Цими наслідками їх використання ще не вичерпується вага водних ресурсів України. Можна було б подати ще кілька десятків річки називають великими і люди мають від малими, тоді як у Західній Європі такі річки називають великими і люди мають від них велику користь.

В. Василько

— Ой, Дніпре мій, Дніпре, широкий та дужий!

Багато ти, батьку, у море носив

Козацької крові; ще понесеш, друже!

Червонив ти синє, та не напоїв;

А сю ніч уп'єшся. Пекельнеє свято

По всій Україні сю ніч зареве;

Потече багато, багато, багато

Шляхетської крові. Козак оживе;

Оживуть гетьмани в золотім журанці;

Прокинеться доля; козак заспіва...

Т. ШЕВЧЕНКО («Гайдамаки»)

Книжка про шпигунську аферу

В Канаді появилася в минулому місяці книжка, що викликала найбільшу сенсацію останніх літ. Книжка ця — не повість, не збірка поезій, не пригодницький роман, але історичний документ, що стає поважною осторогою для цілого світу.

Книжка ця, що обіймає 700 сторінок друку, появилася накладом державної канадської друкарні і називається «Звіт про шпигунську аферу». Звіт цей склала королівська домініальна комісія, описавши в ній всі подробиці, зв'язані з викриттям у 1945 році таємної советської організації, що поставила була собі ціл роздобути державні таємниці про атомову бомбу, атомову енергію та інші таємні відомості, зв'язані з обороною країни й військовими справами.

У книжці дуже багато цікавих подробиць, що дають повний образ цієї найбільшої в історії світу шпигунської афери. Звіт цей написаний надзвичайно жваво і його читають, як найкращу кримінальну повість.

Історія починається від вересня 1945 року. До одного канадського сержанта прибув советський громадянин, що жив у цьому самому домі, і з переляком повідомив його, що йому загрожують смертю і він просить допомоги. Сержант спочатку не звернув на прохання цього добродія ніякої уваги. Ка-

нада — вільна країна, там смерть не ходить вулицями. Проте після короткої надуми сержант прийшов до переконання, що про цей випадок слід таки повідомити поліцію.

Канадська поліція виявила також велике недовір'я до страху советського громадянина, але доручила двом поліційним агентам пильнувати за домом, де цей громадянин жив. Сусіди, що вже були втаємничені в цю справу, взяли до себе на ніч советського громадянина та його сім'ю, бо цей громадянин рішуче відмовився ночувати у власному мешканні.

Уночі біля 11-ої години агенти канадської поліції зауважили, що до будинка під'їхало авто, з якого вийшло чотири чоловіки. Не довго думаючи, вони вломилися до мешкання цього советського громадянина, але нікого там не застали. Канадські агенти поліції, що пішли за ними, застали невідомих саме тоді, коли вони в кімнатах советського громадянина переводили обшук, перевертаючи все догори ногами.

Здивовані канадські поліцейські спитали невідомих, що вони тут роблять і яким правом вломилися до мешкання. Спочатку збентежені злочинці заявили, що вони представники советського посольства і мають доручення перевірити мешкання од-

ного з його членів, що саме виїхав до СССР. Поліційанти рішуче спротивилися будь-якому обшуку в чужій кімнаті і попросили невідомих вийти.

Канадській поліції вся справа видалася таки таємничою і незрозумілою. Від цієї хвилини поліція заопікувалася советським громадянином, що побоювався смерті, при чому виявилось, що цей громадянин називається Ігор Гузенко, має 26 років, працював у советським посольстві в Оттаві, куди його прислали з СССР, де він належав до НКВД, на працю в советську розвідку. Ігор Гузенко, прибувши до Канади, пережив зрушення в свідомості. Досі він сліпо вірив у советську пропаганду, у вищість комуністичного ладу, а тепер, побачивши й порівнявши східне з західним, надумав вирватися з лабет комунізму та врешті зажити вільним життям, якого досі не знав і про яке навіть мріяти не вмів.

Гузенко заявив: «Я переконався, що можуть зробити люди, живучи вільно. Я бачив вибори тут і, порівнявши їх з виборами в нас, прийшов до переконання, що в нас панує тільки насильство й неволя.» Гузенко додав: «В СССР народ повинен мати таке саме право жити вільно, як це є в цілому світі.»

В дальшому переслуханні Гузенко подав важливі подробиці, зраджуючи, що СССР намагається збудувати в Канаді густу шпигунську сітку, використовуючи для цієї цілі переконаних комуністів та членів комуністичних партій. Він постановив зірвати з СССР, щоб сказати канадійцям усю правду та застергти їх перед небезпекою, що їм загрожує.

Щоб переконати поліцію в правдивості своїх зізнань, він передав канадській владі багато таємних документів советського посольства. З цих документів виявилось, що до шпигунської советської сітки втягнуто поважних канадських і британських громадян.

Найважливішим осередком шпигунської організації в Канаді був осередок на чолі з полковником Жаботіном. Проте Гузенко підкреслив, що таких шпигунських осередків багато більше і то не тільки в Канаді, але і в інших країнах. Він підкреслив, що ці осередки мають об'єднатися в одну могутню шпигунську організацію щойно в розв'язку та що їх організують і ними керують чинники советського посольства, використовуючи в своїй праці головно комуністичні партії.

Советський посол офіційно про ці шпигунські справи нібито нічого не знав. Організатором був полк. Жаботін, що доручив був Гузенкові працювати у відділі шифрів. Всі члени советського посольства виконували подвійну працю — як легальні урядовці і як таємні шпигуни. Таємна советська організація почала використовувати для своїх цілей канадських комуністів, що може, і невідомо, але проте стали зрадниками своєї країни. В сітку організації втягнуто послідовно високо освічених людей на високих становищах. У списках співробітників цієї таємної шпигунської організації знайдено прізвища всіх членів комуністичної партії або симпатиків комунізму.

Цікаво, як підготовляли тих, що були в списках, до шпигунської роботи. Спочатку запрошували їх на товариські конференції, дискутували з ними на різні політичні теми, а опісля вже заохочували їх до зради різних таємниць. Таким чином, жертви не зауважували, що їх утягують у протидержавну роботу, інколи навіть приймали гроші за

Сучасний високий російський старшина

КЕРМІЗЕН КРАДЕ САМОЦВІТИ...

— Віжутерія? Ха-ха! — сказав Кермізен, притиснувши носа до вікна ювелірні. — Чого я тільки не знаю про це! Подивіться — що це за діаманти? Триста двадцять п'ять фунтів за це жовте сміття? Гу! Воно коштує точно сто сімдесят п'ять. Але люди люблять велике каміння, зокрема жінки. Вони охітніше носять найнижчої якості діамант, завбільшки з горіх, ніж найчистішої води, але малий, камінець. Я люблю діаманти. Я збирав з них колекцію...

— Купували? — спитав я.

— Діаманти купують лише дурні; — повчально сказав Кермізен, дивлячись на смарагд так, як голодний хлопець на пиріг. — Річ справді належить вам тільки тоді, коли ви її вкрали. Щодо кражі самоцвітів, то я напевне був великим злодієм. Слухайте, чи ви коли чули про аферу Бетцендорфера? Діамантовий браслет, вартий 20 тисяч фунтів, і смарагд на 5 тисяч «вивітрилися».

— Здається, я щось читав про це.

— Це я їх «вивітрив», — ознайомив Кермізен.

— Одна з нерозгадних тасмниць?

— Де! — зневажливо скривився Кермізен, — нерозгадані тасмниці — це фікція. Завжди де-небудь є хтось, хто знає розгадку. А що поліція не знає, як прикласти свою червону лапу до такої «нерозгадної тасмниці», так вам же відомо, що більшість людей — це безпросвітні дурні й недотепи.

— Давайте відійдемо звідси, — мимоволі промовив я.

— Та що ж тут особливого в цьому вікні? — Сміття. Зернятка для курчат. Двадцять тисяч фунтів коштує все це, разом узяті. Чи ж мене може спокусити така дрібничка? Добре, відійдемо, Знайдуться у вас пара пенсів на чашку чаю?

— Маю трипенсовик.

— У мене теж трипенсовик!

Ми відшукали каварню. — «Чаю!» — наказав кельнерці Кермізен таким тоном, наче б він замовляв пляшку «Поль Роджеру».

— Ви говорили про браслет...

— Афера Бетцендорфера? Ага! Слухайте.

«Це сталося в Відні, — почав Кермізен. — Пару років тому я там жив. Відень дуже міле місто, в ньому повно грошей. Я теж тоді процвітав. Жінки на вулиці оберталися, щоб глянути на мене, а чоловіки скриготали зубами з заздрости. Яку чудову фігуру мав я тоді. Мрія! Сон!

Але не буду завантажувати вашу увагу такими подробицями. Коротко: гуляючи, я побачив таке, що мене зупинило. Щось схоже на маленьке зоряне небо, що його Бог ув'язнив за заграганим склом юве-

лірної-кранниці. Це був діамантовий браслет. О, мій молодий друже, що це був за браслет! Хто б повірив, що кристалізований вугіль може вмістити стільки чистого світла! Камінці сяяли, виблискували, притягували мене, як магнет голку. Я вирічився на них, а вони на мене. Ніби намагалися сказати: «Прийди й забери нас»...

Ясно, що на браслеті не було ціни. Хто б насмілювався наклеїти етикетку на блискучий місяць! Але за моїм приблизним підрахунком, він був вартий щонайменше 20 тисяч фунтів... чіхсь грошей. Я вирішив, що доля привела мене до Відня тільки для того, щоб я взяв цей браслет, і я вирішив украсти його.

Я пішов геть і почав думати. Коли я думаю, завжди щось трапляється. Я хочу сказати, що ніколи не думаю даремно. Я, розумієте, — геній.

В ті дні Відень був велетенською божевільнею. Сноходи всього світу збігалися туди, щоб закласти нову науку або щоб їх вилікували від чогось неіснуючого. Тоді зародилась психіатрія. Я не заперечую, що деякі люди психічно хворі, навіть є багато таких людей. Але це не ті, що йдуть до лікарів... Ті ж, що це роблять, насправді потребують лише одного: бути вилікуваними від бажання лікуватися.

Звичайно, там був Фройд. Геній, що перевищив усіх інших. Він не кричав про соціальні хвороби — він тільки працював. Але він залишався Фройдом: гігантом. Друге місце після нього займав у психіатрії професор Тротц.

Тротц був спритний хлопчина. Я вірю, що він справді був добрим фахівцем, але крім того, він любив люксус і гроші. Це й визначило його поведінку: він зумів зробити так, що жінота з вищого товариства звідусіль летіла до його санаторію. Весь його дім заповнювали такі пацієнтки.

Тільки я згадав про Тротца, як дістав певність, що діаманти будуть моїми. Бачите, він був широко відомий, але його рідко фотографували. Тільки час від часу виринала його фотографія на сторінках фахових журналів. Це була дуже велика, імпресивна людина з вусами, як у Ніцше.

Це було дуже мило.

Якось уранці я зайшов його відвідати. Подавши візитівку особи з однієї найшляхетнішої родини Франції, — «Я — герцог Бургундський», — відреккомендувався я.

Він замурчав, як кішечка, від приємности: знав, що герцог Бургундський був найздоровішою людиною в Європі.

— Я хочу консультуватися з вами, —

сказав я. Але це дуже делікатна історія. Ідеться про мого нещасного брата...

— ...?

— Він є чим завгодно, тільки не здоровою людиною. Має хоробливу увагу.

— Що саме, мосьє герцог?

— Депо нас дуже вражає.

— ...?

— На згадку про коштовності він казиться!

— Точніше?

— Наприклад, якби ви показали йому діамантовий браслет, його б грець узяв...

— Це цікаво! — скрикнув професор.

— Слово «коштовність» викликає в нього конвульсії. Спершу ми думали, що це пройде само собою. Але де там! Хвороба розвинулась так, що часто він трусується на саму думку про самоцвіти. Це дуже мене тривожить.

— Прийміть мєс найглибше співчуття, — сказав Тротц.

— Якщо ви вилікуєте брата, — промовив я, — дозволяю Вам визначити довільно ваш гонорар. Я нічого не пошкодую!

— Я буду щасливий, роблячи Вам послугу...

— Але, — сказав я, — він не повинен знати, що я веду його до психіатричної лікарні.

— О, певно!

— Я маю думку: під якимбудь претекстом завести його й лишити у вас.

— Добра думка! Коли?

— Завтра — сказав я.

— О котрій годині?

— Скажімо, четверта?

— Чудово! — Професор записав.

— Тепер, — закінчуючи, промовив я, — я хотів би доручити вам невеликий аванс.

— О, ні, ні!

— Так!

— Я не можу цього зробити...

— Але я вимагаю, професоре!

— Ну, якщо так, мосьє герцог...

З гаманця, що розміром скидався на порядне поросля, я витяг 1000 шилінгів.

— Розписку? — спитав він, беручись за перо.

— Що Ви! — відгукнувся я.

Будь ласка, попередьте персонал щодо поведінки: ніщо не нагадує лікарню!

— Звичайно, звичайно, з найбільшим задоволенням я все приготую, високоповажний пане герцогу!

Все йшло, як добре змащений механізм.

Наступний, за моїм пляном, був ювелір. Відшукавши його, я подав візитівку. Яку? Звичайно з іменем проф. Тротца, власника «Тротцсанаторію»...

— Мєс ім'я Тротц — промовив я.

— О! — сказав ювелір.

— Я заручився...

— Тисяча поздоровлень!

— Але про це ще офіційно не оголошено. Хотів би вибрати щось для моєї нареченої. Як він посміхнувся! «Алеж звичайно, до Ваших послуг».

— Щонебудь дійсно гарне — продовжував я; наприклад, цей браслет.

— Він показав. Що це була за річ! Я зібрав усю силу волі, щоб не затрептіти. Колосальна ціна, — але що це значить, коли мова йде про наречену відомого професора Тротца. Це була вдова мінгера Вандеркука, казкової людини, якій належала половина голландської Індії.

— Звичайно, — зауважив ювелір. Маючи справу з такою леді, не можна й думати про дешевший подарунок.

— Зараз леді трохи хвора, — почав я.

— О?!

— І лікується в мене в санаторії.

підписаними посвідками. Щодалі їм було тяжче боротися проти домагань давати тасмні інформації. Цим початківцям — шпигунам платили невеличкі суми — 100 до 200 доларів, а підписані посвідки зразу відсилали до Москви. Ці посвідки можна було кожночасно використати для шантажу.

Кожний шпигун, що з авіанічної волі, з неостережливості чи просто з нерозуміння справи працював для шпигунської організації, мав окрему ресстраційну карту, де було зазначено, що він кандидат комуністичної партії.

Звіт канадської королівської комісії закінчується ствердженням, що й по інших

країнах організовано такі шпигунські організації, набираючи до них інколи високоідейних людей та широко освічених осіб. Шпигунська організація поширила свою діяльність не тільки в Канаді, але і в США та в інших американських державах. Викриття шпигунської афери в Канаді треба вважати за остерогу для цілого світу перед небезпекою, що нею загрожують шпигуни, намагаючись роздобути важливі тасмні інформації, підірвати таким чином, вартість і значення оборони країни та зробити всякі винаходи й досягнення у військовій діяльності проблематичними для держави, що ці винаходи береже для власних цілей.

АМЕРИКАНСЬКА АРХІТЕКТУРА НА НОВИХ ШЛЯХАХ

Переповнені людністю міста, спричинені війною спустошення, вигнані з своїх осель сотні тисяч мешканців в Європі — все це добре відомі явища.

Але навіть міста в Сполучених Штатах Америки страждають від перенаселеності. Причини цієї житлової кризи різні: чимале збільшення числа шлюбів; за війни багато жінок жили при своїх батьках, тепер шукають окремого житла; крім того за війни майже припинилось житлове будівництво. До того ж багато домів зруйновано в наслідок пожеж та інших катастроф. Тепер, коли багато американських вояків стали цивільними, появилася справжня гонитва за мешканнями. Звідси настирлива конечність якомога швидше спорудити нові житла.

За наступні десять років Сполучені Штати мусять побудувати мільйони нових будинків. Американські архітекти гадають, що ця колосальна будівельна програма покаже архітектурі в Америці нові шляхи. В історії Америки відомі різні види будівель. Всупереч широко відомому припущенню, великі бльоки будівель не були властиві першим поселенцям Америки. Але правдиве те, що цей вид будівель появилася давно, а саме, перші їх будували переселенці — шведи. Інші переселенці, що прибували з Англії, копіювали англійські будівлі 16—17 століть. Пізніші поселенці з інших частин Європи приносили з собою свої види будівель і методи будування з своєї батьківщини. Так позначилися на американській архітектурі німецькі, французькі, голландські й еспанські впливи.

У XIX ст. в Сполучених Штатах були вже репрезентовані найрізноманітніші будівельні стилі — від стилю грецьких храмів до замків і швайцарських хатинок, одне слово — всі види європейської архітектури.

Лише винахід залізних конструкцій, а звідси справа побудови високих будівель, поставили американську архітектуру перед власною проблемою.

У будівництві новітніх хмародерів вперше застосовано орнаментацию давніших часів, а саме, в будівництві житлових мешкань та мешкань для установ.

Але поруч із цим почалося шукання будівельних проєктів, що давало б можливість забезпечити світлом і сонцем велике скупчення будівель. Ця тенденція позначилася не тільки в багатьох державних, але й у приватних проєктах будівель.

За часів першої світової війни був поширений погляд, що так звані «колоніальні будівлі», які походили з англійських будівель 16 ст., власне й репрезентували американський тип будови. Цей стиль фактично дуже поширений. Його знаходимо в будинках усіх видів — від маленьких затишних сільських хатинок до велетенських житлових будівель. Це власне чотирикутні дерев'яні будинки з білими покладеними одна на одну планками та дерев'яними віконцями.

Але поруч із цим скромним стилем поширились також і інші види будівель, наприклад, вишукані англійські «Фахверк-гойзе» або будівлі в стилі італійського ренесансу. Але в невеликому колі остронь від широкої громадськості розвинувся і модерний напрям. Група архітектів ставить сміливі експерименти з новим способом будови, з новими будівельними матеріалами, новими методами будування. З цієї групи архітектів відоме також в Європі ім'я Франка Лойда Вріга. Це, безумовно, найвидатніший архітект у Сполучених Штатах. Свою славу завдячує він почасти тому, що він перший рішуче порвав з традиційними формами й методами. Але справжня його велич в оригінальності його ідей, у повноті й красі його проєктів і орнаментики. Він мусів довго боротися за ствердження своїх ідей серед суспільности і своїх колег. Довгі поземні лінії, почуття до замкненого простору, застосування скла, бетону й нових матеріалів — все це було революційним і незвичним, щоб здобути загальне визнання. Але все це будило принаймні незвичайну цікавість. Люди прибували здалека, щоб побачити ці будівлі.

Дехто лишався байдужим, але інші переконувались. Найбільш захоплювались ті, хто мав достатню фантазію, щоб побачити в цьому типі будівлі щось більше, ніж голий факт новини. І дальший розвиток Врігових проєктів не обманив його прихильників. Він

не задовольнився з побудови низьких довгих будинків з дерева й каменю. Він експериментував з бльоками бетонових будівель у Каліфорнії та з низькими, відкритими, широкими будівлями в Арізоні.

Дві прикмети вважав Вріг завжди за основні: будинок мусить відповідати ґрунтові, на якому стоїть, красі, що його оточує, але водночас відповідати й життю його мешканців. Для розвитку цих основних принципів його невичерпна фантазія винаходила щораз нові оригінальні розв'язки.

Спочатку число учнів у Франка Вріга було мале. Тепер їх уже так багато, що він може зустріти докладні талановиті виклади. Поступово поруч із ними розвивулися інші архітекти з оригінальними ідеями власного стилю. Новітні бельгійські, французькі, австрійські школи свідчать, що їх ідеї й експерименти заслуговують на увагу.

Масова потреба привела в Америці до ідеї фабричного будування домів, принаймні їх складових частин. Такі частини, як підлога, стіни, дах виготовляються на фабриках комплектами. Їх можна транспортувати і в будь-якому місці за найкоротший час складати. Цим досягається не тільки економії коштів, але скорочення часу будівництва. Перші будинки цього типу були ще примітивні, бо власник мусів сам улаштувати ogrівання, кухню, водопровід і освітлення. Але поруч із розвитком у галузі предметів ужитку прийшло також і задовільне розв'язання справи. Незабаром покупець дістав можливість купувати комплекти кухонного спорядження з піччю, охолодною шахвою і іншими складовинами хатнього спорядження, припасованого до мешкання.

Тепер справа зайшла вже так далеко, що виготовляють хатню стіну з усіма елементами кухні і другу стіну з усім спорядженням лазнички.

Передбачені й інші заходи: фабричне виготовлення частин будівлі, що матитуть кухню, лазничку й ogrівання.

Фабричне виготовлення будинків, як і припасованих ogrівальних кухонних і інших споряджень, спочатку зустріло серед громадськості деякий спротив. Але за війни американський уряд скористався з цих метод економії часу й коштів, доказавши цілковиту їх доцільність і виправдавши поширення їх і в мирному часі.

(Amerikanische Reportage für Österreich)

Я б побожився, що клятий ювелір підморгнув, мовляв, добру рибку спіймав тобі санаторій. Я люто глянув на нього.

— Через те я хотів просити вас, — сказав я, продовжуючи розмову, — дозволити показати браслет леді в моїм санаторії. Звичайно, ви можете бути при цьому. Крім того, я потребую для заручин недорогий перстень, тисяч на п'ять. Щось, як той смарагд...

І це вдалось. Сховавши коробочку з обома речами до кишені, він показав мені пістоль, що висів під пахвою: «Не зашкодить!»

— Так, — сказав я. Тепер стільки злодів.
— Рація, — професоре Тротц.

О четвертій годині наше таксі зупинилося перед санаторієм.

Порт'є засадотував мені, санітарки буквально простягалися на підлозі; одне слово, це б трохи, і вони цілували б мої ноги.

Ювелір не міг нічого запідозрити. Після такої зустрічі я не міг не бути власником санаторія.

У почекальні я спинився:

— Дайте мені браслет і перстень і зачекайте

тут. Я сам покажу їх моїй нареченій.

— З присмістю, пане професоре Тротце! — і він передав мені коштовності.

Я зайшов у кабінет до справжнього професора Тротца.

— Тш! Ні слова, — прошептав я. — Він тут. Випустіть мене через якісь інші двері, бо я боюсь, що мої нерви не витримають. Серце рветься, як подумую, що я обманом завдаю до божевілля рідного брата.

— Розумію, — співчутливо протягнув Тротц, відчиняючи протилежні двері.

Я вийшов з браслетом і перснем в кишені.

Кермізен сміявся, поки чай не потрапив йому в дишне горло; тоді він закашлявся і почав гатити кулаками в стіл. Я його вхопив за плечі і потрапив, поки він заспокоївся.

— Це був номер! — почав знову Кермізен. А скільки крику!...

Професор входить у почекальню, а ювелір питає:

— Що сподобалось?

— Так, так, — м'яко відповідає той,

наближаючись.

— Що з моїми діамантами? — захвилювався ювелір.

— Заспокойтесь! — спробував професор покласти йому руку на плече. Не будемо про це говорити...

— До чорта! Мій браслет, мій смарагд! — заволав ювелір і вихопив пістоль.

Професор гримнув його в перенісся, і за хвилину служники сповивали бідологу. Пройшло 12 годин, поки довідались, що це був не герцогів брат, а обдурений ювелір. За цей час я встиг опинитися в Варшаві, почувавши себе індійським магараджею. Браслет був справді симпатичний та й смарагд не менш чудовий. Між іншим люблю смарагди, — вони приносять щастя.

Це були коштовності! А тепер погаць, сміття! Дайте мені тисячу фунтів, навіть тоді не візьму цієї цегли.

— Масте гроші на пару цигарет? Ні? Га, то підемо.

Джералд Керш.

НА ВЕЛИКДЕНЬ, НА СОЛОМІ...

На Великдень, на соломі
Проти сонця, діти
Грались собі крашанками,
Та й стали хвалитись
Обновами. Тому к святкам
З лиштвою пошили
Сорочечку, а тій стьожку,
Тій стрічку купили;
Кому шапочку смушеву,
Чобітки шкапові,
Кому свитку... Одна тільки
Сидить без обнови
Смірочка, рученята
Сховавши в рукава.
— Мені мати купувала...
— «Мені батько справив»...
— «А мені хрещена мати
Лиштву вишивала».
— «А я в попа обідала!» —
Сміртка сказала...

Т. Г. Шевченко
1849 Кос-Арал.

ОЛЕНЧИНА ПОМИЛКА

Мати доручила Оленці занести кудисьбудь курча-калічку.

— Бо з нього, — мовила, — однаково пуття не буде...

Воно, те курча, не могло ходити: ніжки незграбно одна від одної розсовувались, як воно хотіло зіп'ястися на них. Здорові курчатка бігали, як гарнесьнікі пухнаті грудочки, за квочкою, а воно тільки повзало по долівці та жалібно цявкало.

Оленці було дуже шкода бідного курчатка. І вона не знала, що з ним зробити. Викинути на вулицю — затопчуть, посадити в кущ бузини, що за хатою, — пацюки з'їдять. Та й чутно буде, як воно там цявкатиме.

Та от їй спало на думку зробити так: викопати ямку, посадити туди курчатко, а зверху прикрити дощечкою і аж тоді приспати землею.

З такою думкою вона й понесла курчатко за хату. Там вона викопала ямку, посадила в неї, як у гніздечко, курчатко, накрила дощечкою і насипала над нею могилку. Приплескала ту могилку долонею. Хай тепер сидить!

Аж увечері того дня Оленка згадала, що вона забула покласти курчаткові їсти. Взяла мерщій пшінця і бігцем понесла його курчаткові.

Відкопала — гляне, аж курчатко вже неживе: очка запліщені, все тільки зів'яло, голівка не держиться на шийці.

Заплакала бідлашна дівчинка з великого жалю і побігла до матері з мертвим курчатком.

— Та йому ж нічим дихати, — сказала мати. — Затули й собі рота та носа — то й побачиш, як це...

Аж тепер Оленка зрозуміла свою помилку.

НЕВДАХА МІККІ

Господиня вийшла з хати...

Тільки двері зачинились,
Міккі, песик волохатий,
Із-під ліжка швидко виліз.

Був ласун завзятий Міккі,
І тепер його займало
Ковбаси кільце велике,
Що у миснику лежало.

Високо? Та то нічого,
Міккі скочити зуміє,
Це не труднощі для нього...
А ковбаска вабить-мріє...

Розігнався, підскочив — писком
Збив ковбаску із полиці,
Але разом з нею й миска
Звідти злинула, як птиця.

І... накрила раптом Міккі...
Що ж йому тепер робити?
Не сидіти ж так довіку?
Став він плакати і вити.

Це почув рудий котюга,
Ворог песика малого,
Скочив з ліжка ледацюга,
Щоб узнати що й до чого.

Бачить — миска долі їдять
І ковбаска серед хати.
Він охочий завжди з'їсти,
Взявся ковбаску наминати.

Ість нахаба ще й глузує:
«Де ти, Міккі волохатий,
Ковбаса мені смакує,
Я й тобі ще міг би дати»...

Ю. Балко.

ШЕВЧЕНКО СЕРЕД ДІТЕЙ

Літнє сонце ішло на спочинок, розсипаючи золоті бризки, коли кремезний чоловік з сивими вусами в старенькому дощовику поспішав на околицю Кисва.

Там, на Подолі, далі від центру міста, він хотів знайти спокій і відпочинок. Ідучи вулицею на Приварці, він помітив чепуренький будиночок. Йому він відразу сподобався: коло нього садочки і діти на подвір'ї.

На ганку його зустріла привітна господиня. Тут він і оселився. Лише за кілька днів довідалась господиня, що її квартирант і є той самий Тарас Шевченко, що написав «Кобзаря». Вона так любила ту чарівну книгу, не раз плачучи над нею.

— Що ж вас завело саме до моєї хати? — розбалакавшись, питала зраділа господиня.

— А так, дядино, — відповідав він, — ішов я вулицею, шукав квартири, бачу хата стоїть біла-біла, наче сметана, та ще й садочком обросла, а на подвір'ї — дитячі сороченята сушаться і рукавчатами махають, ніби кличуть мене до себе, от я й повернув до вас.

І Шевченко балакучий і привітний, швидко став своєю людиною в чужій хаті. А найбільше полюбили його хазяйські, а згодом і сусідські діти.

По обіді дивний квартирант щоденно виходив у садочок і скликав дітей. Там він з ними бігав, бавився, робив пишики, розповідав казки. А коли стомлювався, — і, лігши в холодку під вишнею, починав дрімати, ченці дітки казали:

— Тікаймо, бо дядько вже хропе... — і розходились, бо така була умова.

Господиня й сусіди з цікавістю дивились на ту щирю дружбу, а Шевченко казав, усміхаючись: «Кого люблять діти, той виходить ще не зовсім поганий чоловік».

Вставав Шевченко щодня о 4. годині ранку і слухав, як співають пташки, а іноді, в ясні ночі, до ранку ходив по садочку, милуючись вітчю і кажучи потім, що зіроньки не пускали його до хати.

Якось збираючись іти до міста і не маючи в кишені ні копійки грошей, він позичив у господині десять копійок. Одночасно попросив господиню, щоб її служниця поправа йому білизну, що лежала в невеличкій валізі.

Увечері, повернувшись, Шевченко був дуже здивований: господиня дала йому сорок три карбованці, що їх знайшла наймичка серед його білизни. Йому аж не вірилось, але справді гроші були знайдені у нав'язаних у хусточках вузликах.

Шевченко щиро дякував, але сказав: «це якісь дурні гроші, що я про них забув»... Другого дня він накупив цукерок, пряників та цілий віз яблук і, скликавши біля п'ятдесяти навколишніх дітей, влаштував небачене свято. Діти раділи, не ймучи віри своїм очам. Про цю подію говорила вся околиця.

Але три тижні швидко пройшли і Тарас Григорович, одержавши через пошту гроші, лаштувався їхати до Петербургу. Він запла- тив усі свої борги за мешкання і прання, окремо купив діткам господині гостинців. А коли поет попрощався і поїхав, всі довго скучали за ним і довго згадували про його життя на Приварці.

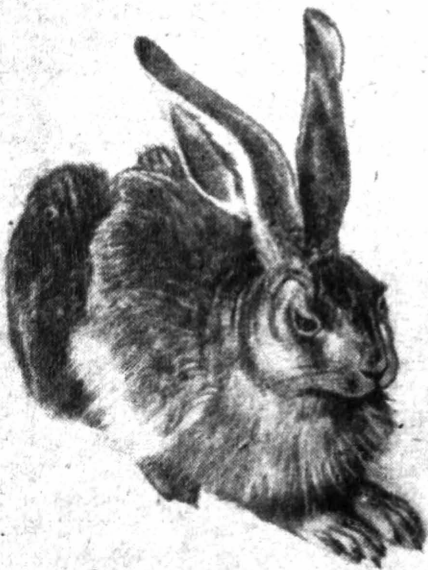
Д. ЧУВ.

Німецькі свята

Цього року німці святкували Великдень на вісім день раніше, ніж ми. Великдень — т. зв. рухоме свято, щороку воно припадає на іншу неділю. Тоді як Різдво завжди буде 25 грудня, а Зелені Свята завжди святкуємо на 50-й день після Великодня, сам Великдень буває в першу неділю після весняної повні.

Великдень, як свято Воскресіння Христового, німці — католики і євангелісти святкують дуже врочисто. Перед Великоднем католицькі церкви урочистими й глибокозмістовними церемоніями відзначають дні Страстей Господніх. Найвищого пункту досягають ці церемонії в день жалоби — в день смерті Спасителя, у Велику П'ятницю; тоді замовкають церковні дзвони, щоб знов озватися аж увечері у Великодню Суботу, при так званому «Святі Воскресіння». В цей час до молитви скликають дерев'яними калаталами. По селах хлопці, що допомагають у Богослужбі, намагаються, звичайно, таракати якнайголосніше. В сільських церквах ще й досі показують воскресіння, виносячи зображення Христа із «Святого гробу». Тисячі побожних вірян відвідують ці «Святі гроби» у Велику П'ятницю.

З релігійним святом щільно пов'язана й світська великодня радість з приводу воскресіння в природі. Христос Воскрес і весна знову прийшла — звучить щасливим

Засць — німецький великодній символ. Цей чудовий малюнок належить великому німецькому маляреві Альбрехтові Дюреру.

унісоном радості. «О, перше зелене, о зелена травичко, як ти тишиш серце» — говорить одна німецька веснянка, з якої ясно видно радість з приводу повернення весни в ці дні. Світським символом світової великодньої радості служать для німця різнокольорові, у деяких місцевостях із смаком

прикрашені афоризмами та квіточками крашанки та віликодній заєць; дівтора вірить, що це він зніс крашанки.

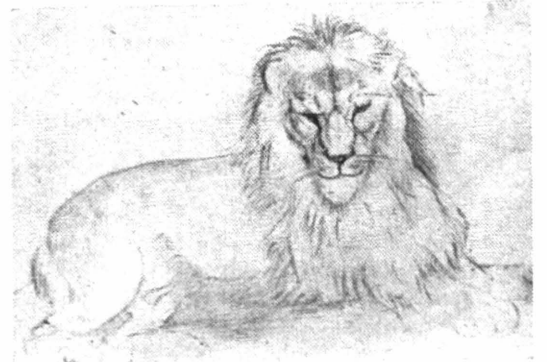
Колись таких великодніх зайців, від найменших до найбільших, вироблених із цукру й шоколяди, можна було купити в крамницях; так само був звичай дарувати велетенські паперові чи навіть шоколядні крашанки, наповнені цукерками або смаженим мигдалем. Зрозуміло, що в теперішній час навіть куряча великодня крашанка — це вже жаданий подарунок.

Щождо зайця, то тут треба орієнтуватися на того, що вільно вистрибує серед весняної природи і що його так безподібно змалював великий німецький маляр середньовіччя Альбрехт Дюрер. Великодні страви, до яких, крім крашанок, зайця або прикрашеного прапорцями цукрового ягнятка, належать великодні млинці (солодкі й на дріжджах) та, якщо можна ще дістати, — вуджене м'ясо й шинка, освячуються разом

із хлібом та сіллу в церкві так, як і вербові паростки у Вербну неділю. Багатою їжею винагороджують себе люди за час посту, якого раніше дотримувалися дуже суворо.

Великдень — це дні весни й воскресіння людини.

Тому вони відбиваються в найкращих творах поезії, музики, малярства, що показують віру в безсмертя людини. **Н. Г.**

«Лежачий лев» — малюнок Альбрехта Дюрера

Світовий авторінок

ПЕРШІ ПОВОЄННІ

АВТОМОБІЛЬНІ САЛЬОНИ

Сьогодні, як і до війни, найважливіші новини міжнародного автомобільного виробництва маємо в автомобільних сальонах Парижу й Женеви. Перший повоєнний паризький сальон був відкритий уже 3-го жовтня 1946 року; 17-й женевський автомобільний сальон відкрився лише недавно. Паризький сальон завжди був найважливішою автомобільною виставкою. Остання виставка в Гран Пале мала великий успіх так щодо кількості фірм, які брали участь у ній, як і щодо технічних новин. Женевська автомобільна виставка також мала великий успіх, хоч число фірм, що взяли в ній участь, досягло лише 300.

Сполучені Штати, як і завжди, посідають перше місце у світовому виробництві. В автомобільній промисловості тут працює 514 тисяч робітників на 432 фабриках. Збутові продукції цієї промисловості сприяє широка реклама. Коли б не заважали соціальні кризи, американська автомобільна промисловість могла б досягти надзвичайного розквіту. Але, не дивлячись на це, промисловість сподівається досягти незабаром продукції 12 мільйонів машин на рік.

Великобританія здавна була другим у світі продуцентом автомобілів. Тепер з Англії вивозять до домініонів та закордон майже 15 тисяч авт на тиждень. Це означало б річний автоекспорт — 753 тисячі машин, коли б у наслідок браку вугілля й робочої сили не доводилось у зимові місяці дуже зменшувати продукцію.

Французька автомобільна промисловість працює переважно для експорту. Річна продукція її досягає 100 тисяч машин. До 1951 року це число має досягти 400 тисяч.

Автомобільна промисловість Німеччини втратила будь-яке значення на світовому ринку. Теперішні автомобільні фабрики в Німеччині переважно ремонтують, виготовляють запасні частини та маленькі економічні машини. Лиш в останній час відновилося виробництво люксових авт. Фабрика

Опель одержала дозвіл виробляти необмежену кількість машин «Опель-Капітен».

Але німецьке автомобільне виробництво ще не таке велике, щоб могло відігравати якусь роль на світовому ринку.

НОВИНИ ПОВОЄННОЇ ДОБИ.

Обидва перші повоєнні автомобільні сальони особливо цікаві тим, що показують вплив війни на автомобільне виробництво. Внаслідок численних дослідів та військового досвіду автомобілі значно поліпшені й модернізовані. З другого боку, в наслідок загального озлиднення, зокрема в Європі, дуже важливим стало виробництво маленьких дешевих авт.

Паризький і особливо женевський сальон відзначає широке виробництво великих модерних люксових авт і маленьких економічних машин, тоді як нормальні пересічні авт стають рідкими.

Надзвичайно великий попит є на маленькі авт. Нині змагаються за ринок 24 типи авт англійських, французьких, італійських та чехословацьких фірм. На першому місці стоять французькі конструкції. Вони ведуть перед легкістю своєї будови. Французькі конструктори — рекордсмени легкої будови, бо для пересування чотирьох осіб Рено петребує лише 520 кг., Банар 490, а Бернарде навіть 450 кг. Вага інших 4-особових авт цього типу сягає 830 кг. Можливо, Франція робить тут почин зовсім нового розвитку, що пізніше відіб'ється на більших автах.

Іншу картину являють собою великі машини, де непереможній американській конкуренції протистоять лише кілька європейських конструкцій.

Серед 18-20-особових машин 10 американського і лише дві французького походження. Серед репрезентаційних машин є й англійський Рол Ройс.

Серед важких люксових авт слід відзначити ще Бюік, що його можна порівняти з пересувним сальоном.

(„Nouvelle de France“, 28. III. 1947)

Усмішки

Англійський полонений вертався додому через Одесу. Там він розбалакався з російським офіцером, що дуже добре знав англійську мову. Так добре, що взявся вчити англійця, як треба правильно говорити по-англійському. Нарешті англієць не витерпів: «Ви маєте рацію з вашими поправками. Але справа в тому, що ви вчите мене говорити так, як говорять наші капіталісти, а ж звик користуватися мовою пролетарія».

Багата пацієнтка надокучала своєму лікареві різними вигаданими хворобами — але добре платила йому за турботи. Нарешті, він вислав її лікуватися мінеральною водою, давши рекомендаційний лист до свого приятеля, тамтешнього лікаря.

Цікава дама заглянула до листа. «Дорогий колего, — писав лікар, — разом з листом посилаю до Вас гуску, що несе золоті яйця. Вона почуває себе найщасливішою тоді, як їй вищипують пір'я. Я вже робив це довгий час — пощипайте трохи й Ви»...

Лист був найкращим ліком для багатих дами.

— Я завжди намагався переконати людей, — каже один, — щоб вони спали при відчинених вікнах.

— З цього, — посміхнувся другий, — легко вгадати ваш фах.

— Ну? Хто ж я, по-вашому?

— Звичайно, лікар!

— О, ні! — відповів перший, — я злодій.

Якщо оповісти дотеп англійцеві, він засміється тричі: раз із чемности, вдруге, коли йому пояснять, в чім річ, втретє, коли він зрозуміє сіль дотепу.

Німець сміється двічі: раз із чемности, вдруге, коли пояснять. Втретє не сміється, бо ніколи не розуміє дотепу.

Француз, слухаючи дотеп, сміється лише один раз: він відразу розуміє, в чім сіль дотепу.

Американець у такому випадку зовсім не сміється, бо він уже чув цей дотеп кілька разів.

Англієць, говорячи про літературу, спитав капітана польського корабля: «Як вам подобається Йосип Конрад?» Капітан зблід і витріщив очі. Один із присутніх офіцерів випростався й різко промовив: «На нашому кораблі це ім'я ніколи не було вимовлене».

Польський лікар, що найкраще говорив по-англійському, посміхнувся до англійця:

«Пробачте, це непорозуміння. Мосему колезі почулося: як вам подобається Йосип, камрад?»

Згідно з першим офіційним розпорядженням японців, коли вони захопили острів

Французький атлет СТЕФАН ОПЕК при-мусив у змаганні 17. березня 1947 р. в Манчестері англійського атлета ВУДКОКА пройти крізь всі 15 раундів. Вудкок переміг лише пунктами. На фото Вудкок (ліворуч) і досить побитий Опек після змагання.

(Фото А. Р.)

Балі, всі неодружені жінки повинні були бути використані для потреб війська. Але японці не знайшли ні одної самотньої балійки; — виявилось, що ватажок племені наказав їм усім негайно вийти заміж.

Шматок заліза коштує 5 карбованців. З нього можна зробити підкови на суму 10,50 карб. Голки, зроблені з того самого шматка, коштують уже 3285 крб. Але найкраще можна заробити, використавши

цей матеріал для годинникових пружин — вони будуть коштувати 250.000 карб.

Родина 80-літнього лорда довідалась, що на його лотерійний квиток випав виграш 1.000.000 доларів. Довго не наважувалися сказати про це лордові — боялися, що він умре з радості. Лордів лікар, що теж мав 80 років, узявся бережно оповісти старому про його щастя.

— Що б ви зробили, Ваше лордство, — почав лікар, — якби ви виграли мільйон?

— Я дав би вам половину, — не задумуючись, відповів лорд.

Лікар умер від розриву серця.

Досліджуючи хворі легені пацієнта, лікар сказав: «Думаю, що ви, музика і граєте на духовому інструменті».

— Так, — була відповідь, — звідки ви це знаєте?

— У вас запалення трахеї, що буває від підвищеного тиску. Це від того, що ви часто дмухасте. На чому ви граєте?

— На гармонії!

— Що це у вас за подряпина?

— А дрібниця. Учора впав з вікна сорокчетвертого поверху.

— Сорокчетвертого! — І ви живі!

— Маю щастя — я впав усередину, а не на вулицю.

Чоловік: Докторе! Прибудьте якомога швидше! У моєї жінки апендицит...

Лікар (здивовано): Нонсенс! Я вирізав їй апендицит три роки тому; ніколи не чув, щоб у людини вдруге був апендицит.

Чоловік (роздратовано): Може ви ніколи також не чули, щоб у людини була друга жінка?

ШОТЛЯНДСЬКА МУДРІСТЬ.

«Якщо замкнути свиню в кімнаті, вона опиниться в хліву».

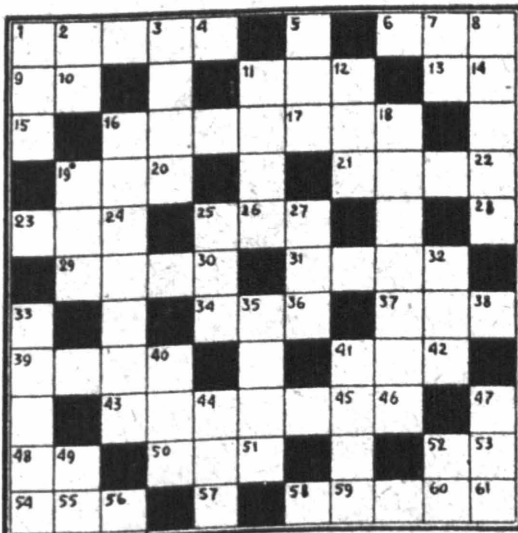
«Що більше даватимеш псові, то більше він проситиме».

«Гуси, що літають найвище, звичайно спускаються на болоті».

«Найкраще дзеркало — це око приятеля».

«Не стромляй своєї ложки до чужого капусняка».

КРОСВОРД № 2 (Н. Весела)

Поземно: 1-4 — відтинок часу, що має характерні для нього позначки; 6-8 — річка в Галичині; 9-10 — бог у єгиптян; 11-12 — закінчення пісні «Дівка в снігах»... 13-14 — нота; 16-18 — уповноважена особа; 19-20 — титул англійського достойника; 21-22 — душевний настрій; 23-24 — стан відпочінку; 25-27 — продукт горіння; 29-30 — молода свійська тварина; 31-32 — представник палестинської національності; 34-36 — хатня

тварина; 37-38 — засіб до прання; 39-40 — релігійне самовизначення; 41-42 — земельна міра; 43-46 — наймиліший край; 48-49 — одиниця міри в електриці; 50-51 — рід огорожі; 52-53 — нота; 54-56 — місто в Італії; 58-61 — нецивілізована людина.

Доземно: 1-15 — час, що йде під знаком певної історичної події чи відкриття; 2-10 — окремий рух у танці; 3-20 — хемічний первень; 5-17 — надвірня тварина; 7-13 — заглибина місцевості; 8-28 — славний козацький полковник; 11-26 — сибірська назва валіяців; 12-21 — виконавець найтяжчих кар; 16-43 — австралійська тварина; 18-46 — постать слов'янської демонології; 19-29 — універсальна відживна рослина; 25-34 — служитель християнського культу; 27-36 — шаховий термін; 32-42 — тубілець південно — африканської домінії; 33-54 — творець оригіналу; 35-51 — держава близького сходу; 40-50 — рід документа; 41-59 — гори в Америці; 44-57 — споживна колоскова рослина; 47-61 — річка в Україні; 49-55 — займенник; 52-60 — дрібна монета Франції.

РОЗВ'ЯЗАННЯ КРОСВОРДУ № 1

(див. № 4 журналу)

ПОЗЕМНО: горох, астма, нарти, док, сер, сова, метр, бунт, торт, чан, так, дупло, парад, іскра.

ДОЗЕМНО: колос, дон, Яси, ампер, хаща, атом, колун, старт, барак, труд, талі, тавро, дах, оса.

ХІД КОНЯ — Задача № 1

Ьб	ра	ай	рз	гк	ув	чи	еї
ум	ті	ес	хч	те	йт	ар	ас
йт	ох	тв	го	аб	яв	чв	та
ре	їд	ма	ьс	ту	тв	то	ас
тв	сь	ек	вч	го	ют	не	жо
мо	го	тш	уч	пу	їт	то	ти
те	рч	їс	ра	ва	ді	му	ес
во	тч	ай	ть	ча	яб	пу	го

Ходом шахового коня прочитайте уривок поеми великого українського поета та його ініціали. На кожную клітку дошки можна ступати лише один раз.

РОЗВ'ЯЗАННЯ ШАХОВОЇ ЗАДАЧІ № 3

Білі

Чорні

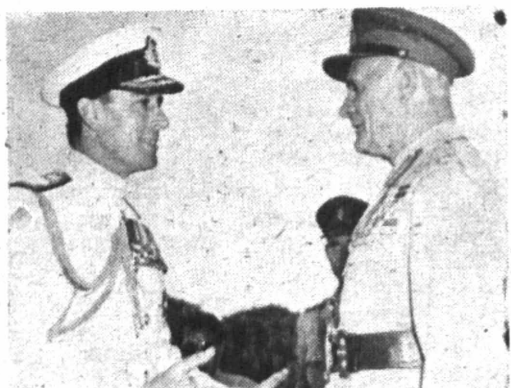
1. Кінь g7—h5   Вежа f6—f6
2. Вежа e4—e5+   Куди хоче!
3. e2—e4++ або
Кінь h5—f4 або
Вежа c3—c5++

АРГЕНТИНСЬКИЙ ПОСОЛ ПРИБУВ ДО ПАРИЖУ. 27. березня 1947 р. президент республіки Вінсент Оріоль прийняв нового аргентинського посла у Франції ХУЛІО ВІКТОРІКО РОКА. На фото Хуліо Вікторіко Рока (посередині) в приміщенні міністерства чужоземних справ у Парижі. (Фото Дена)

Відомі в Німеччині під ім'ям «Дік і Доф» кіноартисти **СТАН ЛОРЕЛЬ** і **ОЛІВЕР ГАРДІ** відвідали як гості свято відкриття найменшої залізниці світу, що проходить між Гайтом і Дунченесом в Кенті (Англія). Фото показує Гарді (ліворуч) в ролі машиніста. Чи допомагає йому Лорель у ролі кочегара? — (Фото А. Р.)

Новий віцекороль Індії лорд **МАВНТБАТЕН** розмовляє, прибувши до Нового Делі 22. березня, зі своїм попередником лордом **ВЕЙВЕЛОМ**. (Фото А. Р.)

Американський міністр закордонних справ **МАРШАЛ** пояснює якесь важливе питання **МОЛОТОВУ** під час зустрічі в будинку авіаційної промисловості. (Фото А. Р.)

25. березня 1947 р. генеральний секретар ООН **Тріве Лі** підписав документ, згідно з яким ООН одержує в подарунок від **Рокфелера** східний берег у Мід-Тавні, Мангатав, для будови головної квартири ООН. На фото (зліва направо) мер Нью-Йорку **ВІЛЬЯМ О'ДВАЙР**, генеральний секретар **ТРІВЕ ЛІ** і **ДЖОН Д. РОКФЕЛЕР**. (Фото Дена)

Турецький уряд купив у США вісім мінних човнів, що ними користувалися за війни англійці на підставі угоди про оренду й позику. 24. березня 1947 р. Англія передала їх Туреччині. На фото англійський офіцер прощається з турецьким морським солдатом після підняття турецького прапора на човні, що зветься тепер «Джардак». (Фото А. Р.)

Колишній президент США **ГЕРБЕРТ ГУВЕР** (ліворуч) розмовляє з грецьким послом у США **ВАСІЛОСОМ ДЕНДРАМІСОМ** (посередині) та архиепископом **АТЕНАГОРАСОМ** на святкуванні 25. березня 1947 р. в Нью-Йорку 126. річниці незалежності сучасної Греції. (Фото А. Р.)